

SLOVENSKI JADRAN

LETO I. ŠTEV. 2

Koper, petek 11. januarja 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

JULIJ BELTRAM:

Bliže koncu - večji krik

S kakšnim zadoščenjem bi zapel črno mašo škof Santin, da bi priklical kobilice nad Istrsko okrožje, če bi vedel, da bi kaj pomagalo. S kakšno naslodo napiše njegovo časopisje katerokoli nesrečo v Jugoslaviji ali dogodek pri nas, zato da bi klevetalo ljudsko oblast.

Recimo, da je res, da so kmetje nabunkali motociklista, ki je v nedeljo podrł konja in mu zlomil prednjo nogo, kot piše »Giornale«; recimo, da je res, da je na obmejnih blokih stroga kontrola za poznane tihotapce in da morajo ti čakati več časa na pregledu; recimo, da je res, da smo odzeli osebnostne izkaznice tistim, ki so neza, konito zamenjali tukajšnje legitimacije za tržaške; recimo, da je res, da je osebe prve mesece v nekaj trgovinah dobilo le 80 % plače, ker ni realiziralo dohodkov in da so si drugi delavski kolektivi delili stvarjeni dobiček, kar piše »Giornale«, »Laboratore«, »Demokracija« in drugi njim podobni. Recimo...

Toda ne gre za iskanje resnice, ali za informiranje javnosti, gre za nekaj povsem drugega. — Poglejte!

Kakšno repenčenje kako gromovit glas pritlikavca, ki ve, da je na krivem, samo zato, da bi prikrił resnico! Kakšna nesramnost v zahlevah za to, da bi si osvojili nov kos tuje zemlje! Ne boste več varali sveta, kot ste ga večkrat! Ne boste uspeli, da bi katerikoli del slovenske obale ponovno pogazili škornji požigalcev »Julie«. Kdo bi se danes v drugi polovici 20. stoletja upal prevzeti odgovornost za tak zločin nad slovenskim narodom? Ne govorimo o obali Debellega rtiča, tu je že vse v redu, ampak o slovenski obali sploh. Koliko kolonialnih narodov je dobilo svojo samostojnost in svobodo po drugi svetovni vojni? Ali ima slovenski narod manj pravic kot Libija, Indonezija? Torej sivobrati starci, ki se naslanjate s slavo starih Rimljanov in iz njihovih osvajanj črpate navdahnjenja za svojo politiko, zbudite se in pogledajte resnici v oči. Nihče si danes ne more prevzeti sramote, da bi zagovarjal odločitev, da bi kateri koli del slovenskega življa ponovno padel v suženjstvo italijanskega imperikalizma.

V tej luči je razumljivo razburjenje sovražnikov, ki svesti si svoje »moči« še z večjo srditostjo napadajo naše mirno prebivalstvo, ki drugega ne želi, kakor da ga pustijo delati v miru. Poglejte s kako mirnostjo naše ljudstvo odgovarja vam, plačani pisuni, ki pišete golide izmišljotin po naročilu starega gospodarja.

Ali ni to znak moči, znak zavesti ljudi, ki vedo, da morate klevetati z bedastimi argumenti, ker ste izgubili svoje privilegije, ker vas je oboroženo ljudstvo z orožjem, ki vam ga je izrgalo iz rok, pregnalo za vedno iz te zemlje? Nihče od vas ničesar ne zahteva, nihče ničesar vašega ne zahteva! Kakšno zadoščenje za vas, črna reakcija, ki na škodo lastnega naroda zasedate zemljo, ki vam je bila dodeljena po milosti drugih, ki niso upoštevali upravičenih želja in pravic rodnega prebivalstva, ampak le go, lo računanje! Kolikokrat se boste še osmešili v zgodovini, iz katere

se nočete ničesar naučiti? Nizz, Savoia, Gibuti, Tunis, Malta! O srečni dnevi slave velikega imperija! Toda kje je Tripolitaniya? Rešili so se vas-osvajalcev, sami si bodo kovali svojo srečo narodi Libije. Ni treba, da vas je sram obtožbe Longa, da ste zapravili kolonije — interese Italije v Afriki. Tam nimate, kaj iskati. Longo in Togliatti ne bi ničesar »boljšega« napravila, pa če tudi bi za njima stala Sovjetska zveza. Čast rimskih imperijev so za nami! —

Verjetno! Jezi vas, stara in nova kominformovska reakcija, da se delovnim ljudem pri nas vedno boljše godi, da so naši delavci v tovarnah gospodarji, da sami razpolagajo s produkti lastnega dela. Da viške dela ne kasira buržuji ali birokratska kasta kot v Sovjetski zvezi. Da naše zadrage lepo napredujejo, da ni treba kmetom z oslički nositi robe v Trst in jo ponujati gosposki za smešno ceno. Da naši zadržniki prevažajo blago z lasinimi kamioni in da orjejo s traktorji. Jezi vas, da naši delovni ljudje po delu imajo tudi zaslužen komfort v lepih in okusnih novih javnih lokalih. — Besni ste zaradi dejstva, da nekdanji hlapci uživajo lepoto kulture v naših gledališčih

in združnih domovih, česar niso nikdar videli, dokler so bili pod vašim jarmom.

Razburjate se zaradi dejstva, da se Slovenci, Italijani in Hrvati bratijo med seboj in da je ljudska oblast za vedno odpravila diskriminacijo, ki ste jo vi na najbrutalnejši način izvajali proti Slovincem in Hrvatom v vašo sramoto.

Jezi vas že to, da živimo, ker se nas bojite, ker veste, da ne boste mogli preprečiti, da bodo delovni ljudje tudi pri vas vedno glasneje zahtevali zase to, kar delovni ljudje v Istrskem okrožju in v vsej Jugoslaviji že imajo.

Napihujete se zato, ker veste, da se danes marsikateri Tržačan ceneje in laže nasiti v zloglasni coni »Ba«, kot pa v Trstu. — To so dejstva, strašna dejstva za vas gospodu, ki zamaš brenkate na te strune zato, da bi preglušili glas delavcev, ki zahtevajo svoje pravice in ki jih vi zatirate in goljufate.

« Mi bomo šli dalje, vedno na bolje. Gradili bomo socialistično družbo, ki je pozna diskriminacije, ki svojo družbeno ureditev bazira na enakosti in bratstvu in kjer bodo proizvodna sredstva splošna ljudska imovina v uravi neposrednih proizvajalcev. Vedno glasneje bomo zahtevali svoje pravice do zemlje, ki je naša. »Slovenski Jadran« bo svoje strani posvetil tem ciljem. Vas pa, sovražnike delovnih ljudi, bo čas pometel s pozorišča v roparnico za staro železo.

KUBEJSKI:

Ob Rižani in Rokavi...

Ob Rižani in Rokavi,
kot ob Šoči, ob Vipavi,
je slovenska kri.

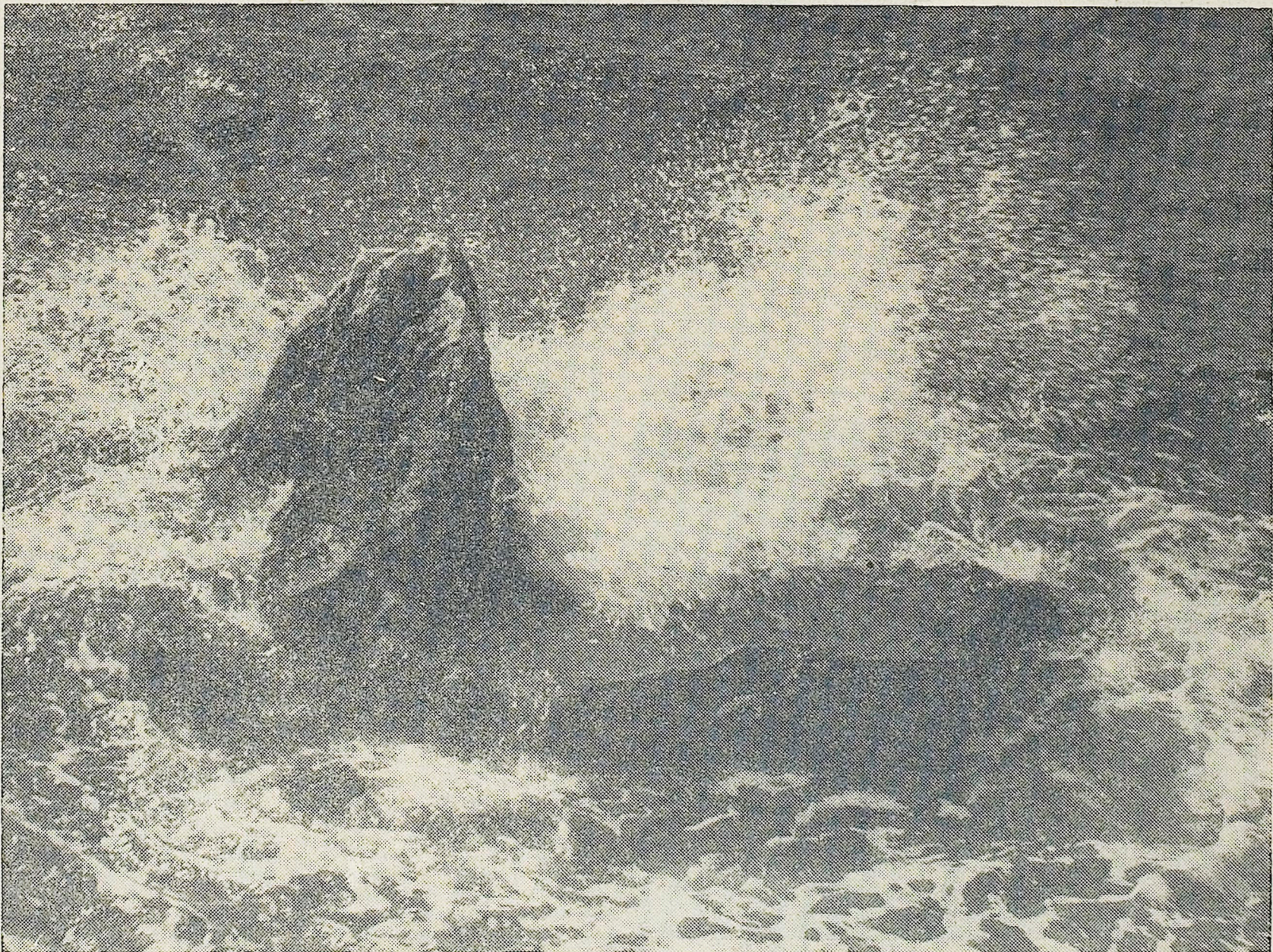
Tod naš rod za pravde svoje
vojeval je težke boje:
klonil ni.

Tujec ga je hotel strehi,
pesem in besedo vzeti:
strl ga ni.

Trde istrske so skale,
so stoletjem kljubovale...
Tudi mi.

Še naš rod živi in poje
ni izdal besede svoje,
ne krvi.

Kjer Rokava in Rižana,
zliva se v objem Jadrana,
tam naš rod živi.

Buči, buči, morje...

S TRŽAŠKEGA

Na otvoritvi sodnega leta v Trstu, ki je bila preteklo soboto, je prvi predsednik tržaškega civilnega sodišča dr. Vitanza izjavil, da je bil na svojo prošnjo premeščen iz Trsta v Palermo in da bo zapustil Trst takoj, ko pride njegov namestnik, Dr. Vitenza je imenovan v Trstu za državnega pravdnika od italijanske vlade in je kasneje postal prvi predsednik tržaškega sodišča. Njegovo imenovanje v Trstu so tržaški demokratični krogi ostro obsodili, ker so videli v tem odkrito vmešavanje rimske vlade v notranje zadeve Trsta in zato, ker je bilo in je še vedno v Trstu dovolj sposobnih pravnikov, da bi lahko zasedli tako odgovorno mesto.

Vitanza je takoj po svojem imenovanju pokazal svoje prave lice in se pokazal kot hud zagovornik italijanskega iredentizma in pohlepa po Trstu. V svojem odgovornem pravno-sodnem poslovanju ni spoštoval pravila, da v Trstu ni Italija, in je skušal podrediti tržaško sodstvo italijanskemu pravosodnemu ministrstvu.

Politični krogi v Trstu so prepričani, da Vitanza ni zaprosil sam za premostitev, kakor to izjavlja, ampak da so ga premestili na zahtevo ZVU, ker je preveč odkrito podrejal sodstvo italijanski iredentistični politiki v Trstu.

Zvedelo se je, da bo ZVU ponovno dovolila, da italijansko pravosodno ministrstvo imenuje v Trstu naslednika dosedanjega prvega predsednika tržaškega sodišča. Namesto da bi na tako odgovorno mesto postavila osebo iz vrst domačih sodnikov.

Na seji Izvršnega odbora OF za Tržaško ozemlje, ki je bila v Trstu dne 8. t. m., je predsednik OF tovariš Branko Babič podal kratko poročilo o razgovorih in odnosih med predstavnikmi OF in predstavnikmi Slovenske demokratske zveze, in klerikalci glede skupnega nastopa za obrambo slovenstva na anglo-ameriškem področju Tržaškega ozemlja. Tovariš Branko Babič je poudaril, da so voditelji SDZ in klerikalcev v zadnjem času odklonili vsake nadaljnje pogovore, medtem ko zahtevajo njihovi pripadniki, da pride do sodelovanja vseh slovenskih političnih skupin v obrambi slovenskih pravic v Trstu. Iz poročila tovariša Babiča je razvidno, da so voditelji SDZ in klerikalci odklonili vsako sodelovanje z OF pod pritiskom tistih sil, ki so zainteresirane, da ne pride do enotnosti tržaških Slovencev in ki podpirajo vso protijugoslovansko politiko v Trstu in drugod.

Od Triglava do Jadrana

IZ SLOVENSKE ISIRE

ZAJETJE ITALIJANSKE RIBISKE LADJE

KOPER, 10. januarja. Včeraj je naš obalni patrolni čoln zajel v zgodnjih jutranjih urah italijansko ribiško ladjo »Sant Ambrogio II« in sedem članov posadke, ki so »kocarili« v istrskih teritorialnih vodah v globini približno dveh milj od meje pri Debelem rtiču. Ta ribiška ladja je iz Chioggia in je last podjetja »Santa Agatta« iz Genova. Vodja ladje je pri zasliševanju priznal svojo krivdo, izgovarjal pa se je na nepoznanje tukajšnjih voda in slabo vidljivost. Obmejni organi so po zaslišanju zaplenili 130 kg rib, ob 15.45 pa so ladjo in sedem članov posadke izpustili.

KOPER. — Nesreča na cesti Koper—Trst. V nedeljo se je pripetila medaleč od križišča glavne ceste Koper—Trst in Ankarana—Dekani prometna nesreča, ki je povzročila precejšnjo materialno škodo. Okrog 17.30 ure se je vozil kmet Ivan Prelog iz Skocjana proti omenjenemu križišču. Pri cestarski hiši je privozila za njim motorna tricola in se zaletela v zadnji del voza. Suneč je bil tako močan, da se je na dveh krajih prelomila sora pri vozu, prikolica pa je odletela do bližnjih topol. V tem je privozil po cesti iz Ankarana tovorni avtomobil, ki se je vstavil kakih 15 m pred mestom trčenja. Hkrati sta privozila v smeri Koper—Trst osebni in tovorni avtomobil. Obe vozili sta poskušali iti mimo mesta prvega trčenja skrajno levo pri tem pa se je tovorni avto, ki najbrže ni imel dobre zavore, zaletel v tovorni avto, ki je prišel iz Ankarana in ga tako poškodoval, da so ga morali z drugim avtomobilom zavleči naprej. Škoda na vozilih je precejšnja in tudi konj tov. Preloga ima zlomljeno nogo. Organi Narodne zaščite so na licu mesta pregledali stanje zaradi ugotovitve krivde. Izid preiskave še ni znan.

V preteklem tednu so opazili na glavni cesti iz Skocjana proti Ko-

pru tovorni avto in jeep, ki sta vozila brez luči. Tako neodgovorno ravnanje šoferjev je vsekakor treba ostro obsoditi, ker kaže, da nekateri šoferji prav nič ne upoštevajo cestno-prometnih predpisov in takorekoč namerno ustvarjajo priložnosti za prometne nesreče.

KOPER. — Požar v »STILU«. — V ponedeljek, okrog 19. ure je začelo goreti v dimniku tovarne pohišstva v Kopru. Vnele so se saje. Gasilci so bili takoj na mestu in lokalizirali požar, ki bi lahko zavzel večji obseg, ker je na podstrešju pri dimniku precejšnja zaloga žimnic. Preiskava je ugotovila, da je požar nastal zato, ker je pri čiščenju dimnika padlo nekaj isker na gred, ki je vzdana tik ob dimniku; ta pa je počasi tlela in se tudi vžgala. Požar sam je povzročil le malo škode, ki pa gre delno tudi na račun gašenja z vodo.

INTEREUROPA IZPOLNILA LETNI PLAN

Te dni se bo spedijska in prevozna družba Intereuropa v Kopru preselila v nove prostore, kjer je bila nekdanja koprška carinarna. Odkar vodi to podjetje delavski svet, se je tudi delovanje precej izboljšalo, predvsem po uvedbi novih gospodarskih mer. Te dni razpravlja delavski svet, kakšna prevozna sredstva naj bi nabavil z 80 odstotki pridobljenih deviz, ki jim pripadajo po uredbi o participaciji deviz v zvezi z izpolnitvijo plana deviz. Do sedaj ni imele podjetje lastnih prevoznih sredstev. Kolektiv je izpolnil letni plan že novembra 1951. leta in je zaradi tega dosegel, da je z 15. decembrom preteklega leta znižal svoje provizije za 3 odstotke, kar je veliko pripomoglo k znižanju cene blaga, prevoznih stroškov itd.

USPEŠNO DELO ITALIJANSKEGA KULTURNEGA KROŽKA V PIRANU

Pred dnevi se je sestal v Piranu upravni odbor italijanskega kulturnega krožka »Giuseppe Tartini«. Pri pregledu dosedanjega dela je odbor ugotovil, da jim okrožni odbor Zve-

ze Italijanov še ni poslal diplome za uspešno delo med letom, na festivalu in drugih nastopih, čeprav je pevski zbor krožka med najboljšimi italijanskimi pevskimi zbori. Na tej seji so tudi izvolili novega tajnika krožka ki bo nasledil Egidio Cuzzi.

Letos namerava ta krožek prirediti v okviru ljudske univerze poleg raznih predavanj tudi tečaj za učenje slovenskega jezika. Krožek ima tudi bogato knjižnico z nad 800 raznih knjig.

SE 17 DIPLOMIKIRANIH BOLNISKIH SESTER JE VZGOJILA ENOLETNA SOLA V IZOLI

Prejšnji petek popoldne je bil v Izoli zaključek enoletne šole za bolnišarske sestre, ki jo je obiskovalo 15 mladink in dva mladince. Lani je ta šola vzgojila 16 mladih bolničark in zdravniških pomočnic, ki že uspešno delajo v raznih bolnicah in ambulantah našega okrožja. Doktorja Ferfoglia in Štrukelj sta ob tej skromni slovesnosti spregovorila mladim bolničarkam in poudarila pomen zdravstvenega dela in potrebo po izpolnitvi svojih dolžnosti, ki ju zahteva ta poklic za uspešno delo z bolniki. Diplomirane bolnišarske sestre bodo zaposlene v naših bolnicah in tovarniških ambulantah.

V PIRANU GRADIJO NOVO KOPALIŠČE

Ze nekaj mesecev je od tega, ko bi morali v Piranu začeti z deli pri gradnji novega mestnega kopališča. Toda zaradi pomanjkanja sredstev je ta objekt zaostal. Red dnevi pa so znova začeli z delom, ki kar naglo napredujejo. Menijo, da bo novo kopališče zgrajeno že prihodnji mesec. Novo kopališče bo imelo poleg slačilnic tudi 10 kabin s tušem in dve moderna opremljena kopalnica. Instalacija novega kopališča je skoraj pripravljena, nadaljujejo pa z načrtnim urejevanjem.

SMARJE. — Z lovsko puško se je ponesrečil. V nedeljo je odšel na lov 17-letni mladenič Valerij Savarin, sin šmarskega lovca. Oče ni o tem ničesar vedel, ker mu je sin dejal, da nese le popravilo puške. Na poti je imel Valerij puško pripravljen za strel, okrog njega sta se igrala lovska psa. Naenkrat je eden od njih skočil mlademu lovcu na puškino kopito in s tace pritisnil na petelinčeka. Savarinu, ki je držal puškino cev z roko je nepričakovano strel pokvaril prst. Dogodek nam zopet potrjuje staro resnico, da orožje ni za tistega, ki ne zna z njim ravnati in da je potrebno pri ravnanju z njim največje previdnosti.

SMARJE. — Lanski uspeh obnovitvene zadruge. Lani je tukajšnja obnovitvena zadruga popravila in uredila notranje prostore pri 48 hišah, na novo pa je zgradila 11 hiš. Vsekakor je to velik uspeh zadruge, ki je dala izdatno pomoč eni od najbolj prizadetih vasi v minuli vojni v našem okrožju. Člani zadruge so sklenili, da bodo, ko jim bo ljudska oblast nakazala potreben kredit, še hitreje odpravljali sledove preteklih vojn, tako v Smarjah, kakor po drugih vaseh koprškega okraja.

GRINTAVEC. — Tudi pri nas kokašja kuga. — Kokašja kuga, ki se je razširila v Smarjah je zajela tudi našo vas. Poginilo je več kokaš. Potrebno bi bilo, da se vsi ravnamo po veterinarskih predpisih, ker le tako bomo preprečili nadaljnje širjenje te bolezni.

PUCE. — Kdaj bo zasvetila električna luč v naši vasi? — Čeprav je to vprašanje na dnevnem redu v naši vasi, nihče ne ve odgovora. Napeljalni smo že žico po hišah, nekateri so si že preskrbeli žarnice, drogovji so pripravljeni, jame zanje tudi, transformatorska postaja stoji že skoraj leto dni, vse drugo pa je ostalo le pri obljubah. Vsekakor bo treba letos resneje izpolnjevati da, no obljubo.

DEKANI. — Borov prelec se je pojavil v Dekanih. Prebivalci vasi predlagajo oblastem, naj podvzamejo potrebne ukrepe o obveznem uničevanju borovega prelca, ker preli nevarnost, da bi v poletju povzročil ogromno škodo.

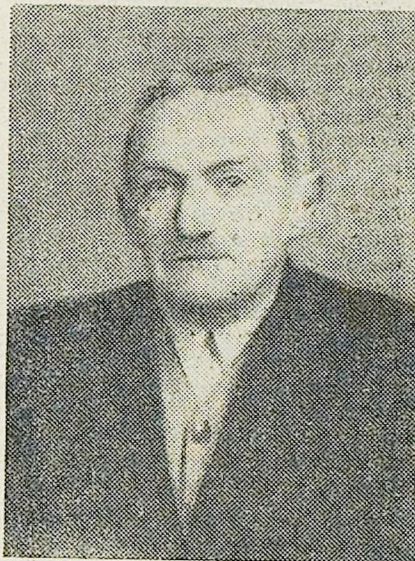
SKOFIJE. — Večerni avtoBUS. Ob 18.15. uri vozi redno avtoBUS iz Kopra v Skofije—Valdoltra. Večkrat se pripeti, da ostanejo potniki iz navedenih krajev zaradi prenapolnjenega avtoBUSA na postaji, kjer so prepuščeni slučajnemu prevoznemu sredstvu ali pa pešačenju. V avtoBUS se natrpajo uslužbenci, ki se dnevno vozijo v Koper in za katere je razumljivo, da imajo prednost. Vedeti pa je treba, da so tudi na podeželju uslužbenci, ki morajo večkrat službeno potovati v Koper. Ali 'nebi moglo' podjetje ADRIA nuditi tem krajem avtoBUS za večje število potnikov vsaj v zimskem času?

S KRASA

Ob 73-letnici vzornega prosvetnega delavca

16. januarja bo praznoval 73. rojstni dan zaslužni prosvetni delavec Slavoj Praprotnik iz Lokve pri Sežani. Prebivalstvu je znan kot dober vzgojitelj in vodnik naše mladine ter zavedni Slovenec in protifašistični borec.

Službovati je začel že leta 1899. Leta 1920 so ga pričeli preganjati in

nadlegovati z raznimi preiskavami in nasiljem predstavniki »advatisočne kulture«. 29. X. 1922 je med poukom vdrla v razred podivjana tolpa skvadrstov in tako razgrajala, da so otroci ušli skozi okna. učitelja pa so prisilili, da je pil ricinovo olje. Čeprav je bil večkrat aretiran in zaprt, ni opustil svojega velikega dela. Po večkratnih kazenskih premetstvih na težka mesta, je bil leta 1927 odpuščen iz službe.

Leta 1943, po razpadu Italije, je s pomočjo OF odbora odprl šolo v slovenskem jeziku. Kljub starosti in šibkemu zdravju je sodeloval povsod, kjer je videl potrebo. Bil je izvoljen tudi v krajevni in okrožni teniski odbor.

Dolga leta je vodil prosvetno društvo »Tabor« v Lokvi in bil eden glavnih stebrov kulturno-prosvetnega dela na vasi. Ko je društvo v oktobru 1951. proslavilo svojo 60letnico, se je med svojimi starimi in mladimi pevci pojavil tudi Slavoj Praprotnik in govoril o zgodovini in delu društva.

Pred dvema leti je bil upokojen in ko danes preživlja zaslužni počitek, mu iz srca želimo, da bi še mnogo let užival sadove trudapolnega dela!

M. Z.

Kopriva, Novi vaški frontni odbor je pridno začel z delom. V nedeljo je organiziral uspešno prireditev. Igralska skupina NM iz Dutovelj je uprizorila veselo štiridejansko o Moleku in strahu. Čisti dobiček je namenjen za postavitev spomenika padlim borcem.

R.

Trgovsko podjetje za uvoz in izvoz »AGRARIA«

v Kopru je 31. XII. 1951 stopila v likvidacijo. Pozivajo se vsi komitent, da do 15. t. m. prijavijo svoje terjatve odnosno poravnajo svoje dolgeve. — Kot likvidatorja podjetja sta imenovana tovariša Stanko Cok in Marčeta Spehar, ki bosta za podjetje tudi podpisovala.

Gospodom okrog lista

»DEMOKRACIJA«

Dekančani so nam poslali dopis s prošnjo, da ga objavimo. V njem pravijo med drugim:

Neki tovariš, ki je bil pretekli teden v Trstu, nam je prinesel predzadnjo številko »Demokracije«, ki je tokrat izbrala ime naše vasi za grdo obrekovanje naše družbene ureditve in nas vseh.

Zaradi tega vas prosimo, da objavite v vašem listu naš odgovor,

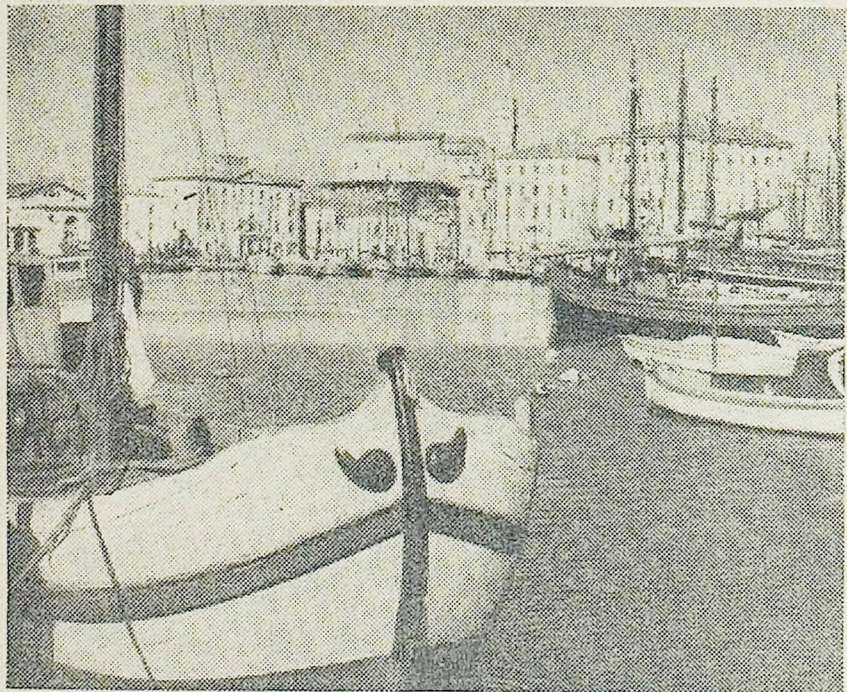
ki je izraz mišljenja vseh naših vaščanov. Na množičnem sestanku dne 7. januarja je bila namreč enodušno sklenjena, da ga objavimo v tisku. S tem pa ne mislimo odgovarjati onim, ki so izdali naš narod in domovino še za časa borbe in ki danes urejajo list »Demokracija«, temveč želimo samo seznaniti javnost izven meja naše socialistične domovine z našo stvarnostjo.

Po zmagoviti NOB, v kateri je z orožjem v roki sodelovalo 105 vaščanov, dočim so vsi ostali pomagali, ima naša vas prvič v zgodovini slovenske šole. Danes obiskuje 50 naših otrok slovensko osnovno šolo, 85 osemletno šolo in višjo gimnazijo.

Danes imamo v vasi zadrugo z 209 člani, ki ima tudi svoj kamion. Ljudska oblast nam je zgradila lepo asfaltno cesto, ki nas veže s Koprsko. Za gradnjo ceste so veliko prispevali vaščani s prostovoljnim delom. Sami si gradimo moderen zadržni dom, ki je že skoraj dovršen, že danes pa prirejamo v dvorani slovenske igre in kinopredstave. V bližnji bodočnosti pa bomo imeli tudi svojo kinoaparatur. Nikdar nismo imeli še v naši vasi svoje gimnazije, danes zidamo novo poslopje, ki bo veljalo 12 milijonov dinarjev.

Najboljši primer za naš gospodarski položaj pa je tov. Furlanič Augustin iz Dekanov št. 52, ki je v tem letu pridelal 22 hl vina, 1500 kg krompirja, 150 kg koruze, ima v hlevu 3 glave živine, goji perutnino itd. Pri vsem tem je plačal v letu 1951 le 14.300.— davka, za kar je prodal 400 l vina, dočim je za časa Italije pridelal komaj 5 do 7 hl vina ter je moral vedno za davke prodati ves vinski pridelek.

Mislimo, da nam ni treba še mnogo dokazovati, da postavimo na laž pisane okrog »Demokracije«. Ti gospodje se bodo pač, hočeš nočeš, morali le sprijazniti z dejstvom, da sta ljudska oblast in socialistična Jugoslavija stvarnost ter obenem tudi edino jamstvo za svobodo, neodvisnost in gospodarski napredek. Z vsemi silami se bomo borili, da zgradimo z lastnimi silami socializem in da pomagamo našim bratom onstran meja.

POGLED NA PRISTANISCE V PIRANU

Tovariš Boris Kidrič se je razgovarjal z jeseniškimi delavci o novem gospodarskem sistemu

V sredo popoldne je v veliki dvorani Vajeniškega doma na Jesenicah okrog 120 delavcev jeseniške železarnice na čelu z delavskim svetom in upravnim odborom razpravljalo o novem gospodarskem sistemu, zlasti o družbenem planu za leto 1952. Zborovanju so prisostvovali tudi predsednik Gospodarskega sveta BORIS KIDRIČ, ki je razpravo vodil, nadalje predsednik Sveta za industrijo tov. FRANC LESKOSEK. Tov. Boris Kidrič je uvedoma poudaril, da je namen zborovanja predvsem razgovoriti se o tem, kako naj v letošnjem letu funkcionirata delavski svet in upravni odbor jeseniške železarnice, skratka delavsko upravljanje na Jesenicah. Nato je tov. Kidrič odgovoril na številna vprašanja o novem gospodarskem sistemu, ki so jih delavci že prej postavili, nato pa so mnogi delavci in delavke tudi ustno postavljali vprašanja in svoje pripombe, predvsem o proizvodnji, akumulaciji, plačnem fondu, o odnosih delavskega sveta do kolektiva, o nalogah sindikalne in partijske organizacije, o vlogi direktorja, o odnosu podjetja do lokalne oblasti itd. V razpravi je ob koncu spregovoril tudi predsednik vlade Miha Marinka, ki je poudaril, da je razgovor pokazal, da se delavski svet, upravni odbor in

delovni kolektiv jeseniške železarnice zavedajo odgovornih nalog, ki so letos pred njimi. Se posebej pa je poudaril odgovornost Partije in sindikata, ki morata nuditi organom

delavskega upravljanja v podjetju vsestransko pomoč. Poudaril je tudi potrebo tesnejšega sodelovanja delavcev v lokalnih organih oblasti. Po govoru tov. Mihe Marinka je bila zelo uspešna razprava, o kateri bomo podrobneje še poročali, zaključena.

DRUŽBENI PLAN ZA LETO 1952 je predložen v javno diskusijo

Zvezna vlada je predložila Ljudski skupščini FLRJ družbeni plan FLRJ za 1952. leto v obravnavo. V smislu predpisa zakona o planskem upravljanju narodnega gospodarstva je družbeni plan hkrati stavljen v razpravo delavskim svetom, sindikalnim in družbenim organizacijam ter ljudskim skupščinam ljudskih republik. Po preteku eno, mesečnega roka javne diskusije o družbenem planu bo popravljen z morebitnimi konstruktivnimi predlogi iz javne diskusije, ponovno obravnavan v Ljudski skupščini FLRJ s predlogom, da ga dokončno sprejme.

Družbeni plan FLRJ obstoji iz dveh delov. V prvem delu je prikazan družbeni produkt, narodni dohodek in njegova temeljna delitev. V drugem delu pa so navedeni temeljni proporciji družbenega plana. Najprej obravnava obvezno minimalno izkoriščanje proizvodne zmogljivosti v celoti, po posameznih gospodarskih vejah in po posameznih ljudskih republikah. Nato je obdelana temeljna investicijska graditev, plačni fond skupno in po posameznih ljudskih republikah glede na vrsto in veje gospodarstva in nato sledijo proporcije akumulacije in družbenih fondov.

Skupni družbeni produkt FLRJ, ki bo ustvarjen v 1952. letu na podlagi obveznega minimalnega izkoriščanja proizvodne zmogljivosti, znaša 1.784.445 milijonov dinarjev. V tem znaša skupni narodni dohodek 885.158 milijonov dinarjev.

Od narodnega dohodka odpade na plačni fond zaposlenih delovnih moči v gospodarstvu in na osebne dohodke individualnih proizvajalcev 382.881 milijonov dinarjev, na družbene fondе (fond socialnega zavarovanja, fond narodne obrambe in drugi fond) 402.652 milijonov dinarjev in na investicije (državni investicijski plan in investicije državljanov) 156.425 milijonov dinarjev.

Indeks obveznega minimalnega izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti znaša za vso državo: v proizvodnji električne energije 98%, v proizvodnji in predelavi premoga 95%, v proizvodnji in predelavi nafte 93%, v črni metalurgiji 99%, v barvni metalurgiji 85%, v kovinah 90%, v industriji stekla 87%, v kovinsko-predelovalni industriji 66%, v strojogradnji 85%, v elektroindustriji 78%, v kemični industriji 49%, v industriji gradbenega materiala 75%, v lesni industriji 66%, v industriji celuloze, lesovine in papirja 83%, v tekstilni industriji 69%, v industriji usnja in obutve 63%, v industriji gume 96%, v prehrambni industriji 53 odstotkov, v grafični industriji 40 odstotkov in v industriji tobaka 49%. Indeks obveznega minimalnega izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti je določen tudi v kmetijstvu, gozdarstvu, gradbeništvu, prometu.

Iz izvajanja predsednika Gospodarskega sveta FLRJ Borisa Kidriča, ki je pred Ljudsko skupščino FLRJ obrazložil družbeni plan FLRJ za 1952. leto, izhaja, da se bo proizvodnja v 1952. letu v glavnem gibala na večini proizvodnje v 1951. letu. Obvezno minimalno izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti predstavlja dejanski minimum, za katerega je zagotovljena i delovna sila i material in ki mora biti zato brezpogojno izvršen. Delovni kolektivi imajo možnost, da obvezno minimalno izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti prekoračijo in da sorazmerno s tem povečajo i družbeni produkt in narodni dohodek. S tem se poveča tudi potrošnja materiala in delovne sile.

Značilno za predlagane indekse izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti je, da so ti indeksi visoki v temeljni industriji, kot je proizvodnja električne energije, premoga, nafte itd., a da so sorazmerno nizki

v predelovalni industriji. Vzrok temu je predvsem v tem, da temeljna industrija bodisi daje surovine za nadaljno proizvodnjo bodisi omogoča izvoz domačih surovin, zaradi česar je treba prav v temeljni industriji napeti vse sile.

Po predloženem družbenem planu je treba dovršiti ključno kapitalno graditev, Znesek obveznih investicij ključne kapitalne graditve za 1952. leto znaša 128.039 milijonov dinarjev, kar predstavlja 13,6% glede na skupno razdelitev narodnega dohodka. Ta znesek je manjši, kot pa znaša vrednost izvršenega investicijskega plana v 1951. letu. S tem se pa v 1952. letu povečajo proste investicije, ki znašajo 28.386 milijonov dinarjev, od katerih bo imelo korist zlasti kmetijstvo. Po dovršitvi investicij za ključno kapitalno graditev bo obseg obveznih investicij še nadalje padel, medtem ko se bo obseg prostih investicij, zlasti investicij za kmetijstvo, znatno povečal.

Zivljenjski standard delovnega ljudstva, kot izhaja iz predloženega družbenega plana, ostaja v 1952. letu na dosedaj višini. Napori, da se dovrši ključna kapitalna graditev in da se zagotovijo sredstva za kritje potreb državne obrambe, za družbo možnost za bistveno izboljšanje sedanjega življenjskega standarda. Bistveno izboljšanje življenjskega standarda je povezano z dovršitvijo ključne kapitalne graditve. Njeni uspehi bodo delovnemu ljudstvu nudili nove, bogate in raznovrstne proizvode.

Posebna značilnost predloženega družbenega plana pa je v tem, da javno obravnava vprašanje stopnje presežnega dela in njegove delitve. Tega ne najdemo ne na vzhodu in ne na zapadu. V FLRJ se torej v javni diskusiji v ljudski skupščini kot tudi v neposredni proizvodnji, ci odloča, kako se naj deli oziroma uporabi presežno delo. Na ta način v smislu socialistične demokracije odločuje neposredni proizvajalec o delitvi in uporabi vrednosti materialnih dobrin, ki jih proizvaja, z ugotavljanjem proizvedene vrednosti, ki ga daje družbi v obliki presežnega dela.

Po vzgledu družbenega plana FLRJ bodo tudi posamezne ljudske republike in posamezni ljudski odbori, okrajni in mestni, sestavili družbene plane za svoje območje.

Vzorčni velesejem v Zagrebu je preložen

Vzorčni velesejem za sklepanje pogodb v Zagrebu, ki bi se moral začeti 10. tega meseca, je preložen na 23. oziroma 25. tega meseca. Za gospodarska podjetja iz Istrskega okrožja je predviden razstaveni prostor, daljine okrog 15 metrov, ki bo — po pripravih sedeč — dobro organiziran.

Zanimanje gospodarskih podjetij iz Istrskega okrožja za omenjeni vzorčni velesejem je veliko in se pripravljajo dati na velesejem kakovostno blago.

Razstaveni prostor gospodarskih podjetij iz Istrskega okrožja bo opremljen tudi s slikami in z drugimi prikazi, ki bodo predstavljali gospodarski razvoj Istrskega okrožja.

Faktorji za preračunavanje materialnih vrednosti za nove cene

V FLRJ je s koncem 1951. leta prestal veljati sistem nižjih enotnih cen, »tržni« cen in podobno. S 1. januarjem 1952 so stopile nove ekonomske cene, ki so v bistvu rezultat stanja na trgu med ponudbo in povpraševanjem.

S 1. januarjem je bilo material, pomolni material, odpadke, drobni inventar, polizdelke, izdelke itd. preračunati iz nižjih enotnih cen, ki so v glavnem še vedno veljale za znaten del reprodukcijskega materiala, v normalne tržne, to je: ekonomske cene. V tem pogledu so se podjetja poslužila z navodilom o načinu preračunavanja materialnih vrednosti na

nove cene z dne 28. decembra 1951 določenih faktorjev, ki se uporabijo na nižje enotne cene s tem, da se nižje enotne cene pomnožijo z določenim faktorjem, s čimer se dobi nova cena.

Tu navajamo le nekaj teh faktorjev: za petrolej za razsvetljavo faktor 8,1, za milo in pralni prašek faktor 4, za židno opeko faktor 3, za strešno opeko faktor 6, za strešno lepilno faktor 4, za apno faktor 3, za cementne in mavčne izdelke faktor 5, za furnir plošče faktor 5, za vezane plošče faktor 6, za embalažne sodčke faktor 2,5, za stalno mizarstvo faktor 3, za usnjeno obutev faktor 4,5 itd.

S preračunavanjem nižjih enotnih cen po faktorju se je ustvarila taka višina novih cen, ki ustrezajo dejanskemu stanju cen na trgu, to je: ekonomskim cenam.

Inozemci na našem Jadranu

Inozemci na jugoslovanskem Jadranu. Več inozemskih turističnih agencij je že najelo za prihodnjo sezono nekaj hotelov na jugoslovanski jadranski rivieri. Avstrijski turistični urad je rezerviral sobe za nekoliko stotin avstrijskih gostov. Angleška turistična agencija je najela za vso sezono hotel »Miramare« v Lovrani. Med »Putnikoma« in turističnimi uradi zapadne Nemčije, Francije in skandinavskih držav se vršijo roganjanja za namestitve turistov iz teh držav na jugoslovanskem Jadranu v prihodnji sezoni.

S TOLMINSKEGA

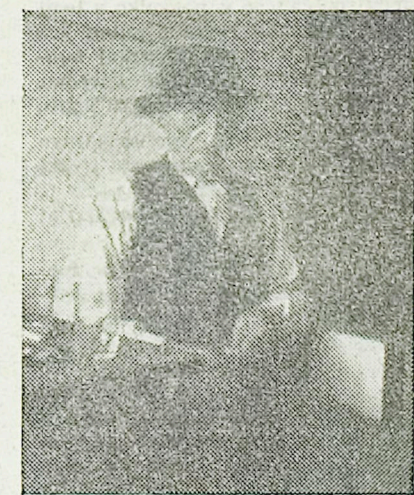
Priprave za mladinski festival v Tolminu

Prejšnji teden so pionirski odredi sklenili, da bodo konec maja organizirali okrajni mladinski festival in razstavo ročnih del. Na festivalu bo poleg pionirjev sodelovala tudi srednješolska, vaška in obrtna mladina ter mladina, ki obiskuje predvojaško vzgojo. Najboljši pionirski odredi in vaški aktivni bodo nagrajeni.

S POSTOJNSKEGA

STOLETNIK V CERKNICI PRI RAKEKU

28. januarja bo praznoval Janez Ronko iz Cerknice 100-letnico rojstva. Se vedno je čil in zdrav in dnevno dela špile za kranjske klobase. V življenju je bil vsega dvakrat bolan, pijan pa nikoli, čeprav se majhnih količin vina ni branil. Ronko se še dobro spominja dogodkov iz svojega življenja. Ko je bil star tri mesece mu je umrl oče

in mati je imela trdo borbo, da je preživljala njega in njegovega starejšega brata. Ze kot majhen deček je nosil po vaseh kruha, ki ga je pekla mati, in ga prodajal s skromnim zaslužkom. S 14 letom se je šel učiti za zidarja. Ta poklic je potem opravil poleti, pozimi pa je izdeloval čopčke, da se je družina laže preživljala.

V zakonu se mu je rodilo sedem otrok, od katerih jih je še šest živih. Ima pa tudi še 23 živih vnukov in 36 pravnukov. Ronku tudi druga svetovna vojna ni prizanesla. V septembru 1943 so Nemci požgali njegov dom, mesec pozneje pa so vrgli v hišo bombo, ki je padla ravno na peč. Ker se je takrat slučajno nahajal v kleti je srečno ušel smrti. Po vojni je hčerka Franciška s pomočjo »Obnove« obnovila hišo, kjer stanuje še zdaj. Cerkničani mu ob obletnici iskreno čestitajo.

L. G.

Na Silvestrovo se je pripravljala, končal pa — v zaporu

V noč med 30. in 31. decembrom je vletel v trgovino kmetijske zadruge v Bukovju Ivan Tomažič, doma iz Vrhopolja pri Gorici. Ker se pa s svojim malenkostnim plenom ni zadovoljil, je nadaljeval svoj podvig v gostilni te zadruge. Tu je imel več sreče in s 13.000 dinarji bi vsakega lahko bučno praznoval prehod v Novo leto. Tomažiču pa »sreča« ni bila preveč naklonjena, kajti še isti dan so ga izsledili organi javne varnosti in ga postavili na varno. Nekaj časa je sicer tajil, potem pa je moral pod težo dokazov priznati krivdo. Končno besedo bo izreklo sodišče.

Gledališče za Slovensko Primorje uprizarja v Postojni »Tuje dete« in »Mateho in pastorka«. Obe igri bo gledališče uprizarjalo tudi po drugih primorskih krajih.

»Ljudska prosveta« je naslov lista — Vestnika zveze ljudsko-prosvetnih društev, ki ga je začela izdajati Ljudska prosveta.

Središče Ljubljane, glavnega mesta naše republike, ki so ga pred kratkim preuredili v smislu novega urbanističnega načrta. Nizke stanovaljske hiše (med njimi znano gostilno »Figovec«) so podrti in na mestu njih bodo v prihodnjih letih zgradili novo moderno stavbo. Preureditev središča Ljubljane bo nedvomno tudi mnogo prispevala k hitrejšemu razvoju prometa.

ZDRUŽENI NARODI BODO SKUPNO UKREPALI PROTI MOREBITNEMU NAPADALCU

Beblerjeva izjava o doprinosu Jugoslavije k stvari miru

Po novem letu se nadaljuje VI. zasedanje glavne skupščine Združenih narodov v Parizu, ki bo trajalo do sredine februarja. Najvažnejša je bila do sedaj razprava v političnem odboru Glavne skupščine glede skupnih ukrepov proti morebitnemu napadalcu. Medtem ko so zapadne velesile zahtevale, da bi take ukrepe sprejemala Glavna skupščina, kjer odloča večina glasov, pa je hotela Sovjetska zveza to zadevo izročiti v izključno pristojnost Varnostnega sveta, kjer se lahko poslužuje pravice veta. Kljub sovjetskemu nasprotovanju je bil sprejet predlog 11 držav članic komisije za skupne ukrepe, v katerem se priporoča državam OZN, naj imajo med svojimi oboroženimi silami izvežbane vojaške oddelke, ki bi jih lahko uporabili v primeru potrebe kot enote oboroženih sil Združenih narodov. S tem je propadla sovjetska zahteva, da bi uklinili komisijo za skupne ukrepe.

Tudi ni prodrl sovjetki predlog, po katerem naj bi sklicali nemudoma periodične seje Varnostnega sveta, na katerih bi razpravljali o ukrepih za zmanjšanje mednarodne napetosti ter skušali doseči premirje na Koreji. Zamisel o sklicanju periodičnih sej Varnostnega sveta, to je sej, katerim prisostvujejo zunanji ministri držav članic Sveta, so zapadne velesile povzele. Vendar pa je bilo na njihov predlog sprejeto načelo, naj bodo periodične seje Varnostnega sveta samo tedaj, ko bodo njegovi člani mne-

nja, da bo taka lahko koristna za zmanjšanje mednarodne napetosti. S tem je bil odbit sovjetki predlog, da bi Varnostni svet razpravljaj o korejskem vprašanju, dokler ne bodo uspešno zaključena pogajanja za premirje na Koreji, ki so izključno vojaškega značaja, docim bi razprava v Varnostnem svetu dala temu vprašanju politični značaj in tako morda onemogočila podpis premirja na Koreji.

V zvezi s tako važno razpravo, ki lahko odloča o vprašanju miru

in vojne, je tudi Jugoslavija povzdignila svoj glas. Jugoslavanski delegat dr. Aleš Bebler je poudaril nujnost mirnega reševanja sporov in dejal, da bi sporazumevanje med velesilami v Organizaciji Združenih narodov izboljšalo mednarodno odnose.

Jugoslavija je bila zadnji dve leti članica Varnostnega sveta. Ob zaključku mandatne dobe je njen zastopnik dr. Aleš Bebler dal pregled dela tega organa in obračun politike, ki jo je Jugoslavija zastopala v Varnostnem svetu, kakor tudi v OZN nasploh.

Bebler je predvsem poudaril, da je prav Jugoslavija februarja 1950 dala pobudo za sklicanje takojšnjih periodičnih zasedanj Sveta. Vojna na Koreji pa je brutalno vrgla z dnevnega reda vsako upanje za izboljšanje mednarodnih odnosov in onemogočila sklicanje periodičnih sej Varnostnega sveta.

Ruska delegacija je zdaj v Parizu to jugoslovansko zamisel pogrela v trenutku, ko se je zdelo to primerno v razpravi o splošni varnosti. Ne glede na to spletko, — je nadaljeval Bebler, — pa ta gesta v svetu obstoja, kar samo po sebi kaže njeno vrednost. S sporazumevanjem med velikimi silami bi napravili korak dalje, če bi se vsi ministri velikih sil redno sestajali. In Bebler je zaključil, da je sporazumevanje v okviru Združenih narodov in na demokratičnih temeljih stvar, ki si jo morajo želeli vsi iskreni prijatelji miru. Jugoslavija pa je zvesti in dosledni prijatelj miru in bojevnik zanj, je na koncu dejal dr. Bebler.

PO RAZGOVORIH TRUMAN - CHURCHILL

Sedmega in osmega januarja sta imela predsednik Truman in predsednik britanske vlade Churchill štiri sestanke v Washingtonu, po katerih so izdali uradno poročilo. Le-to ugotavlja načelen sporazum in solidarnost med obema državama glede številnih vprašanj, ki se postavljajo na svetovni pozornici.

Iz besedila uradnega poročila je razvidno, da je prišlo do vsleditve interesov obeh držav na posameznih področjih na osnovi medsebojnega popuščanja. Tako je ameriška vlada ustregla britanskim željam, da bodo ameriške sile v primeru potrebe uporabljale svoja vojaška oporišča v Veliki Britaniji le po predhodnem sporazumu z britansko vlado. S tem je bilo ugodeno težnjam britanske vlade, da skrbno čuva suverenost svoje države ter da se ne spremeni v nekak privesek Združenih držav Amerike.

Po drugi strani pa je angleška vlada odstopila od svojih pridržkov glede ponovne oborožitve Nemčije ter njene vključitve v evropsko obrambno skupnost. Velika Britanija se je zavezala, da bo v celoti podpirala evropsko obrambno skupnost. S tem je prevladovala ameriško stališče glede skupne obrambne organizacije v Evropi. Poročilo pa ne pove, kako daleč bo šlo sodelovanje Velike Britanije s skupno evropsko vojsko in kako tesna bo njih povezava. Do sedaj je namreč britanska vlada zagovarjala načelo le rahle povezave z evropsko celino sklicujoč se pri tem na »britansko stvarnost«, ki hoče s svojim imperijem ostati tretja sila med celinsko Evropo in Ameriko.

Glede Srednjega vzhoda sta se državniška sporazumela za skupno zavezniki poveljstvo, ki naj bi načelovalo obrambnemu sistemu tega pod-

ročja. S tem je indirektno nakazano, da bo Amerika nudila Veliki Britaniji svojo podporo za kompromisno rešitev anglo-egiptskega spora.

Nasprotno pa prevladuje glede anglo-perzijskega spora ameriško stališče, kajti Truman in Churchill izrekata upanje, da bo pobuda Svetovne banke vodila do rešitve perzijskega petrolejskega vprašanja, ki bo sprejemljiva za vse prizadete.

Na Dalnjem vzhodu bosta obe državi v celoti podpirali potrebe Združenih narodov proti napadom na Korejo, dokler ne bo tam prišlo do sklenitve miru. Prava pogajanja o vprašanju tega področja se bodo namreč šele začela te dni v Washingtonu med vojaškimi zastopniki Amerike, Anglije in Francije. Razpravljati bodo o okrepitvi vzhodnih in južnih Azije. S sklenitvijo premirja na Koreji ne bi namreč nujno odstranili nevarnosti napada. Nekateri celo sodijo, da bi se v tem primeru na Koreji proste napadalne sile vsmerile na kako drugo ranljivo točko tega področja, kot je n. pr. Indokina.

Churchill in Truman se pa nista mogla sporazumeti o poenotenju pušk in skupnega poveljstva pomorskih sil obeh držav. Morda bo glede tega prišlo kak nov element bližnja konferenca držav Atlantskega pakta, ki je določena za 2. februar.

Ni manj važne niso ugotovitve uradnega poročila, da si bosta obe državi pomagali pri oskrbi z redkimi surovinami, ki so važne za njune obrambne načrte. Velika Britanija bo dobivala potrebno količino jekla iz Združenih držav, medtem ko bodo Združene države uvažale iz držav britanske skupnosti druge surovine, včevši aluminij in kositer.

Iz vsega zgorajga je razvidno, da Velika Britanija ne nastopa pred Ameriko zgolj kot prosilka. Čeprav je britanski imperij v zadnjih letih doživel več udarcev, vendar niso britanski viri, tako politični kot gospodarski, izčrpani; kajti Velika Britanija lahko v zameno za zaproseno pomoč Ameriki tudi nekaj nudi. Morda je to usodno povezanost najbolj označil predsednik Truman sam v svojem zadnjem poročilu pred kongresom, ko je dejal, da kakor evropski zavezniki ne morejo živeti brez Amerike, tako tudi Amerika ne more živeti brez njih.

Vse to kaže, da se bo povezava med obema državama, ki se v marsičem dopolnjujeta, še utrčila, kar narekuje potreba po obrambi pred skupno nevarnostjo.

Volitve v Indiji

Prič v svoji zgodovini ima Indija splošne volitve, ki bodo trajale v tej obširni deželi s 300 milijoni prebivalcev več mesecev. Pri tem prihaja pogosto do smešnih incidentov. Tako je v državi Orisa tiger napadel tovorni avtomobil, v katerem se je minister vozil na volilno zborovanje v nekem samotnem predelu. Četrť ure se je tiger zamaral truditi, da bi razrgal motor, pa se je moral umakniti v džunglo. V pokrajini Bombay-a je opica, ki velja tam za sveto žival, vdrila na volišče ter pregnala volivce. Na nekem drugem volišču je žena med volitvami poročila otroka, tako da so morali volitve začasno prekiniti.

Ker je 80% indijskega prebivalstva nepismenega, so si posamezne stranke zbrale simbole, ki so narisani na volilnih listkih in ki jih volivci oddajo v skrinjico. Največje simbole so kamele, vol, kača, drevo. Zaostale prebivalstva dokazuje primer volivca, ki se je oddalčil za drevo, to je simbol socialistične stranke, pa je splezal na bližnje rastoče drevo, ter nanj pripel volilni listek s podobo drevesa misleč, da je tako opravil svojo volilno dolžnost, ter glasoval za socialiste. Neka stara žena je hotela brezpogojno glasovati za Gandhija in so jo le z muko prepričali, da je ta volilni listek že davno umrl. Kljub vsem težavam in incidentom se vselej imajo opazovalci vtis, da potekajo volitve normalno in demokratično, kar je za tako veliko delo skoraj čudež.

Težka vladna kriza v Franciji

Francija doživlja po vojni že svoj 17. krizo vlade. V razpravi o državnem proračunu je ministrski predsednik Plevén postavil osemkrat vprašanje zaupnice, a je že pri prvem glasovanju ostal v manjšini in je moral 7. t. m. odstopiti.

Osnovni vzroki te krize tičijo v sami strukturi vlade, ki jo je uspelo Plevénu sestaviti dne 11. avgusta lani po več kot enomesečnih pogajanjih, ne da bi jo oslonil na trdno parlamentarno večino. Vlado so sestavljale stranke tako imenovane »tretje sile« od radikalov do demokristjanov (ljudskih republikancev) in lagarcev ter neodvisnih. Socialisti, ki tudi sodijo v »tretjo silo«, niso bili to pot zastopani v vladi, pač pa so jo podpirali. Vsem tem vladnim skupinam je bilo skupno le to, da so bile proti komunistom in desnokrškim degolizmom.

To pot pa je bilo za vlado usodno, da so se socialisti izrekli proti njej. Plevén je namreč zahteval polnomočje za izdajanje uredb glede reforme socialnega zavarovanja in železnice, ki izkazujejo mesečni primanjkljaj v znesku 15 milijard frankov. To je storil z namenom, da bi uvedel štednjo v državnem proračunu in ga uravnovesil. Socialisti so glasovali proti, v bojazni, da bi vlada izkoristila polnomočje za odpravo nekaterih socialnih pridobitev delavskega razreda. Poleg tega so zahtevali, naj vlada pri premožnejših slojih išče sredstev za uravnovešanje proračuna, ki znaša 3 tisoč 457 milijard frankov.

Nestabilnost francoskih vlad ni samo kriv močno potencirani francoski individualizem in partikularizem, ki je privedel do cepitve političnih sil na privilegije stranke in stranke, temveč je to pripisati tudi dejstvu, da dosedanjim vladam ni uspelo doseči sozračne udeležbe delavskega razreda pri narodnem dohodku. To je pa toliko bolj usodno, ker mora Francija prenašati kljub ameriški pomoči težka bremena za oborožitev in težke življe v vojni v Indokini.

Možni sta dve rešitvi za izhod iz sedanjih kriz. Ali bo uspelo sestaviti vladno kombinacijo s pritegnitvijo sodelavcev v vlado, kar pa je zaradi notranjih nasprotij težko izvedljivo. Taka vlada tudi ne bi prinesla zaželeno stabilnosti. Obnova mednarodne ljudske fronte je v sedanjih razmerah izključena, ker so francoski komunisti postali slepo odjete

Kremlija in so torej v popolni izolaciji. Tako preostane le še druga rešitev, s koalicijsko vlado sredine in degolizmov. To bi pa privedlo prej ali slej do zmanjšanja vpliva parlamenta in bi Francija zašla na pot, ki je polna neznank. Končno ne izključujemo možnosti razpisa novih volitev.

Sedanja kriza spravlja Francijo v neugoden položaj, ker so na dnevnem redu važne mednarodne konference in sestanki, kjer bi bila prisotnost Francije potrebna. Zaradi krize je francoska vlada že zaprosila odgoditev konference Atlantskega sveta v Lisboni. Kljub tem zapletljajem pa utegne morda imeti ta kriza za Francoze to dobro stran, da bo odločneje opozorila njihove zaveznike, da jim nudijo izdatnejšo gospodarsko pomoč in da podprejo njihove težnje.

Zahteva po mirovni pogodbi je več kot upravičena!

„Izdatna“ pomoč

Tržaški De Gasperi je bil hlapčji širijo z vsemi bobni svojo lažljivo propagando v svet, koliko milijard mora zalagati »madre patria« za obstoj »italianissimega« Trsta. Ni naš namen spuščati se v polemiko s temi stolčko-borci alla »viva l'Italia«, ma al di là del Timavo. Z nekaj konkretnimi podatki hočemo povedati javnosti, kako Italija »pomaga« Trstu.

V uradnem biltenu Vojaške uprave decembra meseca zasledimo nekaj prav zanimivih podatkov. V njem je razvidno, da dvoletni primanjkljaj Trsta znaša 20 milijard, ki jih po določbah mirovne pogodbe in po sporazumu z Vojaško upravo mora založiti Italija. Torej Italija je res dala v tržaško blagajno 20 milijard lir, to drži, toda ti »italianissimi« pa niso — in tudi ne bodo, ker jim to ne dovoljuje rimski papeški sluga — povedali, kaj je Italija od Trsta prejela. Če te podatke pogledamo, bomo videli ne — le, da Italija ne krije tržaškega deficita, marveč, da ima na račun »italianissimega« Trsta po več milijard letnega čistega dohodka. Razbodbena pomoč se na žalost irendentistov spremeni v izkoriščanje.

Oglejmo si samo nekaj dejstev. V triletnem poročilu VU smo brali, da primanjkljaj anglo-ameriške cone od 1948 do 1951, torej v triletnem finančnem poslovanju, znaša 27 mili-

jard 950 milijonov lir. V tej dobi je Italija dala 14 milijard kot prispevek za gradnjo ladij v tržaških ladjedelnicah. Za gradnjo teh ladij so uporabili še 16 milijard lir iz tržaškega fonda ERP, 7 milijard so prispevale pa paroplovne družbe. S temi sredstvi so zgradile tržaške ladjedelnice več ladij, ki so povečale italijansko trgovsko mornarico za 37 milijard lir. Na podlagi teh uradnih podatkov lahko rečemo torej, da je Italija de facto v treh letih dobila 37 milijard lir, ker moramo računati, da je treba primanjkljaj 27 milijard prištevat k sredstvom za gradnjo ladij. In tudi če hočemo brez dokazov priznati, da je deficit 27 milijard krija Italija, bo tudi vsakemu bebcu jasno, da je Italija s Trstom zaslužila 10 milijard lir, ker so »italianissimi« vse ladije registrirali in odpeljali v večja italijanska pristanišča.

Ta je samo eden od tolikšnih načinov, s katerimi Italija izkorišča tržaško gospodarstvo. Poleg tega ima Italija popolno nadzorstvo nad gibanjem italijanske valute in deviz v Trstu. Vse glavne zavarovalnice, posojilnice in druge podobne ustanove so »iz previdnosti« prenesle svoje sedeže iz Trsta v Italijo in se tako tržaški dohodki stekajo tja.

Isto je z dolarji. Po uradnih podatkih ameriška vojska v Trstu

porabi vsakih 6 mesecev 6 milijonov dolarjev, to se pravi, da se je v treh letih italijanska blagajna okoristila s 36 milijoni dolarjev in je z »veliko ljubeznijo« dala Trstu na razpolago, kakor bobnajo njegovi plačanci, 7,90 milijonov svobodnih dolarjev. V teh podatkih pa ni upoštevano, koliko porab angleška vojska, ki je v Trstu vsaj po številu enaka ameriški.

Ti in še nešteto drugih uradnih dokazov bi lahko naštel o resničnem položaju tržaškega gospodarstva in z vsemi temi izpodbili vse lažnive trditve tistih črnosrajčnikov in črnohalcev, ki se danes trudijo, da bi slepili javnost z lažmi in potvorjenimi podatki o stanju tržaškega gospodarstva. Mislimo pa, da je to dovolj za naše bralce, ki so tako propagando že dobro spoznali, ker se nič ne razlikuje od propagande fašistične Italije.

Nismo govorili ničesar o brezposelnosti in brezdomnosti, saj jih je v Trstu »samo« 30.000 ali nekaj več. Te so ti klerikal-irendentistični propagandisti že preskrbeli. Za njih ni potrebno, da bi se »debele glave« iz Rima pobrigale in »krile deficite«. Dovolj je, da točno prihaja »bratska pomoč« irendentističnim gnezdem, dovolj, da jo prejemajo razni skvadristi in teroristi, ki imajo nalogo braniti »dvatisočletno kulturo« z miroljubnimi bombami, brzostrelkami in podobnim.

MLADINA ODPIRA POTI do velikih naravnih zakladov

Bosna, ki ima med vsemi jugoslovanskimi republikami največ naravnih zakladov, je bila še pred šestimi leti brez normalnih železniških zvez. Imela je le nekaj ozkotirnih prog, ki pa za njeno industrializacijo, oziroma za njeno vključitev v zvezni gospodarski organizem, ne pomenijo mnogo. V Bosni so velika, tako rekoč še nedotaknjena ležišča železa in premoga. Premog, železo in še mnogo drugih rud bi ostalo mrtev kapital, če ne bi zgradili poti do njihovih ležišč.

Z zgraditvijo nove mladinske proge je jugoslovanska mladina opravila veliko delo. Zgradila je važen del proge, ki za stotine kilometrov skrajšuje poti med industrijskimi kraji srednje Bosne. V prihodnosti se bo ta proga nadaljevala na vzhod in zapad. Od Tuzle jo bodo speljali do Zvornika in dalje do Valjeva, kjer se končuje proga iz Mladenovca in iz Beograda. Od Zvornika se bo odcepila proga do Banje Koviljače. Tako bo Bosna povezana z Mačvo. (Od Banje Koviljače do Sabca že pelje normalna proga, zgrajena pred letom). Na zapadu pa bodo speljali progo proti Karlovcu, in tako bo srednja Bosna dobila notranjo povezavo tudi s Hrvaško. Proga Banja Luka—Doboj—Tuzla je torej le del bodoče proge Karlovec—Doboj—Valjevo, ki bo tekla po središču in vezala Srbijo in Hrvaško v jugovzhodni smeri. Kak je pomen te proge, vidimo že po tem, da bo z njo skrajšana pot železne rude iz Ljubije v železarno Zenica za 156 km.

Zdaj se sicer še ne bi mogel peljati po novi progi od začeta do konca, ker nista še urejena predora. Tromedja in Leskove vode. Ta dva predora sta zvrstana skozi teko neugoden teren, da bi se dela v njih ustrašili še tako vešč strokovnjaki. Mladinske brigade pa niso klonile pred ovirami. Doslej so izvršile v predorih vsa najtežja dela, dokončno pa ju bodo uredile do pomladi. Vendar vozi že zdaj vlak na odsekih med obema predoroma, med Dobojem in Leskovimi vodami ter med Banjo in Tromedjo.

Kakšno je delo v predorih? V predoru Leskove vode je od začeta do konca kazalo. Ko pa so zvrstali 250 m predora, so našli na pesek, skozi katerega je začela pronicati voda. Pesek je začel kakor kuša lesti navzdol. Tu ni pomagalo nobeno podgraevanje — vsi dosedanjí načini gradnje so se izkazali kot brezuspešni. Po zamisli ing. Otrate in ing. Hristića so se lotili drugačnega načina gradnje: začeli so graditi s pomočjo kesonov, to se

pravi na podoben način, kakor gradijo temelje velikih mostov. Nad tistim delom smeri predora, kjer je paščen teren, so najprej izkopali velik usek — izkopati je bilo treba nad 50.000 kub. metrov zemlje. Potem so začeli s pomočjo kesonov potiskati tunelsko cev v globo. (Keson je ogrodje iz armiranega betona. Podoben je velikemu zaboju brez dna; dolg je 8 in širok 7 m. Delavci med njegovimi stenami kopljejo zemljo in ga tako potiskajo v globino, dokler ne doseže zaželenega temelja). Tako so vgradili več kesonov, od katerih tehta en sam 2.000 ton. Doslej niso še nikjer gradili predorov s kesoni; zato so tuji, ko so nekdo prišli na obisk k mladim graditeljem, začudeno gledali. Rekli so, da je v

pomeni graditi mostove in useke v skalnatem terenu tesnega korita, kjer razen kozjih steza ni bilo nobenih drugih poti. Samo na tem delu proge so graditelji porabili 26.525 kg eksploziva.

Kljub ogromnim težavam je proga mnogo kvalitetneje zgrajena kakor prejšnji dve. Mostovi in nadvozi so lepi in tehnično dovršeni, skratka taki, da jih je lahko vesel vsak strokovnjak. Kdor ne verjame, naj si ogleda samo most čez Bosno, ki je dolg 260 metrov! In vendar ga niso gradili strokovnjaki, ampak mladinci. Predno so ga začeli graditi, so morali položiti 2,5 km pomožnega tira v normalni širini, da so lahko pripeljali železno konstrukcijo. Tudi sicer so med pripravljalnimi deli zgradili pomožno,

Skupina mladincev in mladink ob odhodu na delo

Leskovih vodah »institut gradnje predorov«.

S podobnimi težavami so se borili mladi graditelji tudi v predoru Tromedja. Sploh je proga Doboj—Banja Luka ena najtežjih, kar jih je v državi doslej zgrajenih, mnogo težja, kakor sta bili progi Brčko—Banovići in Samac—Sarajevo. Ne samo v predorih, tudi drugje so bila dela zelo težavna. V tako imenovani Klisuni gre n. pr. proga v dolžini poldruga kilometra šestkrat čez potok Snjegotino, ki se tu vije v velikih ovinkih po tesni, skalnati soteski. Zamislite si, kaj

ozkotirno progo, ker le tako so lahko vozili gradivo za gradnjo predorov, mostov in drugih velikih objektov. Po njej so prepeljali okrog 400.000 ton gradiva.

Pri gradnji je sodelovala mladina iz vse Jugoslavije. V 9 mesecih in pol je delalo na progi nad 87.000 mladincev in mladink, od katerih je bilo 34.247 iz Srbije, blizu 21.000 iz Hrvaške, skoraj 15.000 iz Bosne in Hercegovine, 3.400 iz Slovenije, 3.780 iz Makedonije, 1.390 iz Crne Gore in 7.900 demobiliziranih vojakov. Mladim graditeljem pa so prišli na pomoč tudi tovariši iz sko-

raj vseh drugih evropskih držav, razen iz informbirojevskih. Na progi je sodelovalo 21 tujih brigad in sicer: 4 angleške, 3 francoske, po dve iz Holandske in Italije, ena ameriška, belgijska, nemška, avstrijska, švicarska, skandinavska, novveška, mednarodna, brigada emigrantov iz Pirinske Makedonije in grupa Kambožanov, ki študirajo v Parizu.

Torej vidimo, da proga Doboj—Banja Luka po vsej pravici zasluži ime »Mladinska proga«.

F. S.-č.

Nova koristna ustanova

Pravilno izbrati svoj poklic — to je za vsakega mladega človeka eno najvažnejših vprašanj za njegovo bodočo razvoje. Jugoslovanske ljudske oblasti, ki posvečajo veliko pozornost pravilnemu razvoju in napredku mladine, so se lotili sedaj tudi vprašanja, kakšen poklic naj si izbere posamezni mladenič in deklica. V to svrhu je bilo v Beogradu posvetovanje profesorjev psihologije ter psihologov strokovnjakov, ki se praktično bavijo z raziskovanjem individualne sposobnosti in naklonjenosti mladih ljudi do posameznih poklicev.

Posvetovanje, ki ga je organiziral Institut za delo Sveta za ljudsko zdravje in socialno politiko jugoslovanske vlade, je bilo sklicano za to, da se prouči vprašanje ustanovitve in načina organizacije posvetovalnic, ki bi na znanstveni podlagi delale na profesionalni orientaciji delovnih ljudi, zlasti mladine, ki odhaja v svoje poklice. Na posvetovanju se je predlagalo, naj se začetkom ustanovitve take posvetovalnice pri Izvršnih ljudskih odborih v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani, kasneje pa tudi v središčih ostalih republik ter večjih industrijskih centrih.

Take posvetovalnice, ki obstojajo v vseh tehnično razvitih državah, bi pomagale, da se pravilno izkoristijo že dosežene sposobnosti in spretnosti posameznikov in da se njihove želje in naklonjenosti, glede bodočega poklica prilagodijo potrebam in interesom gospodarstva razvoja zemlje. Poleg skrbi za ljudi nalagajo ustanovitve takih posvetovalnic tudi izpremembe, do katerih je v zadnjem času prišlo v jugoslovanski industriji, kakor se na primer ojačitev borbe za kakovost blaga in rentabilnost proizvodnje v podjetjih. Z analizo dejstev, ki delujejo na delo, se je ugotovilo, da je od osebnih sposobnosti, naklonjenosti in znanja v veliki meri odvisen tudi delovni učinek, ki se bo znatno povečal, ako bodo posamezniki delali na onem mestu, ki najbolje odgovarja njihovim psihičnim in fiziološkim lastnostim. Na posvetovanju so objasnili mnogo primerov, ki jasno govorijo o tem, koliko škode lahko napravi posameznikom in njihovim osebni razvoju v življenju kakor tudi družstvu okolščina, ako mladina iz raznih pobud izbere poklice, za katere nima naklonjenosti, ljubezni in pogojev za razvoj.

Po domovini

Mehanizacija kmetijstva v Vojvodini uspešno napreduje. Lani so prejele kmečke delovne zadruge 96 kamionov »Pionira«, 133 traktorjev, 350 kočilnic za travo, 40 plugov, 300 strojev za izkopavanje krompirja, 104 sejalne stroje ter večje število drugih strojev. Veliko korist ima kmetijstvo tudi od Dieslov motorjev, ki jih dobavlja ladjedelnica »Rankovičeva« na Reki.

Tovarna za predelavo sladkorne pese v Zrenjaninu bo predelala letošni štirikrat več sladkorne pese kakor v letu 1950. Ker je bil lani pridelan sladkorne pese v Banatu petkrat večji od predlanskega, jo je morala tovarna kljub polnemu izkoriščenju kapacitete odstopiti nad 8.000 vagonov tovarnam na Hrvaškem.

Tovarna gramofonskih plošč v Beogradu je začela izdelovati gramofonske plošče, ki bodo znatno boljše kakovosti kakor one, ki jih je do sedaj izdelovala. Te plošče se izdelujejo iz elastične plastične mase, ki se uvaža iz inozemstva. Tovarna je najprej začela snemati jugoslovansko narodno glasbo, za katero vlada veliko zanimanje v inozemstvu.

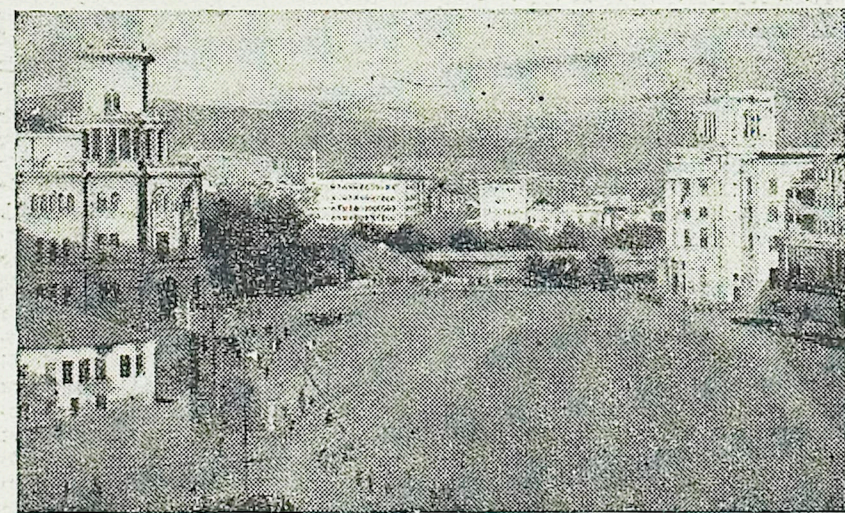
France Habe:

S POTI PO MAKEDONIJI

Videli smo prav v tem oziru pravo nasprotje relativno prometno najbolj napredne republike Slovenije. Medtem ko pri nas vedno bolj prevladuje avtomobilski promet, na makedonskih cestah mali konjiček, še bolj pa osel, ki prevladno in počasi nosi Makedonca, Siptarja ali Turka, kateremu se skoro vlečejo noge po tleh. In prav na tej tehnici, no zaostali Makedoniji, kjer sem še videl Turka, ki je s kresilnim kamnom sredi tetovskega pazarija zažigal cigareto, kjer še sredi solnega orientalskega pazarskega vrvenja poje z visokim glasom svoje molitve muezin z vitkih minaretov, bi rad pokazal, kako ista Makedonija z vso voljo po napredku ustvarja novo dobo v tehničnem in kulturnem napredku.

Pred nedavnim časom je bila v Makedoniji še Turčija, bodisi po noši bodisi po zunanjem licu mest, kjer so se stikale džamije z visokimi turškimi minareti; bila je turška po svojih gospodarjih, turških begih, ki so neusmiljeno odirali in stiskali uboge makedonske podložne kmete-čivčije. Toda prav ta Makedonija je že doživela v svoji zgodovini slavne čase, ko ji

je v 10. stoletju vladal mogočni car Samuel, ki se je uprl Bizantincem. Nanj spominja še danes Samajlov otok na Prespanskem jezeru, tik ob tromeji med Jugoslavijo, Albanijo in Grčijo. Največji procvit, tako materialni kot duhovni je doživela Makedonija, ko je Skopje

Pogled na Skopje, glavno mesto LR Makedonije

postalo Dušanova prestolnica sredi 14. stoletja. Čeprav je to trajalo le nekaj desetletij, je vendar dežela tudi potem, ko je nad njo zavladovala težka turška pest, shranila kulturne tradicije svoje davne preteklosti.

Makedonski narod je prišel prvi od naših narodov pod Turka, rešil pa se je zadnji turškega nasilja. Ze v drugi polovici 19. stoletja se se je začel makedonski narod prebujati in se je končno l. 1903 uprl Turkom pod vodstvom legendarnega Goce Delčeva, sekretarja

Makedonske revolucionarne organizacije in do vzpostavitve kratke svobode dela Makedonije v takoj imenovani Kruški republiki. Turki so Delčeva ubili, niso pa mogli ubiti makedonske težnje po svobodi. Hvaležen narod je postavil svojemu legendarnemu junaku prekrasno grobnico v predvorju cerkve Sv. Spasa v Skopju.

Ko je bila Makedonija v balkanskih vojnah l. 1912—1913 rešena Turkov so jo zmagovalci razkosali v večji del srbske vardarske Makedonije in manjša dela Pirinske Makedonije v Bolgariji in Egejske Makedonije v Grčiji. Velesrbi so hoteli napraviti iz Makedoncev Srbe, Velebolgari Bolgare, Velegrki pa Grke. Konec narodnostnega zatiranja vsaj za vardarsko Makedonijo pomeni doba narodnoosvobodilne borbe, doba nove Jugoslavije, v kateri je šela dobil skozi tisočletja zatirani makedonski narod svojo enakopravnost in dostojno mesto v družini južnoslovanskih narodov.

Kongres geografov je imel od 20. do 30. septembra 1951 srečo zborovati v tej svobodni zemlji in videti njen napredek, njen polet po tako težkem trpljenju. Videli sem član tega mladega naroda, silno voljo in plemenito borbo za napredek, za boljše življenjske pogoje. V naslednjih poglavjih bom skušal po svoji moči orisati Makedonijo tako,

kakor smo jo našli mi ob priliki njenega obiska, ko nas je sprejela z odprtimi gostoljubnimi rokami, zavedajoč se, da bodo profesorji-geografi spoznali vse dele naše države z njenimi lepotami in njeno borbo za lepše življenje.

20. septembra zvečer nas je vladi pripeljal v Skopje, kjer so nas bratje Makedonci nad vse gostoljubno sprejeli. Nekateri smo poznali že s I. kongresa geografov in ekskurziji po Slovenskem Primorju in Istri. Na vse je napravila veličasten vtis moderna postaja z ogromno dvorano, ki bi delala čast tudi naši Ljubljani. O postaje nas je vodila prekrasna široka ulica, pravi bulvar, do največjega hotela »Makedonija«. Po nekoliko dolgem vožarjenju je bil počitek v udobnem hotelu še prav posebno prijeten.

Naslednjega dne se je v krasno okrašeni veliki dvorani doma Jugoslovanske armije odprl geografski kongres Jugoslavije. Nad 200 profesorjev-geografov so toplo pozdravili najvišji predstavniki makedonske republike z željo, da bi vsi odnesli iz te mlade zemlje najlepše vtise in spoznali živahnost graditve. Po splošnih informativnih predavanjih o Makedoniji je sledil popoldne ogled makedonske prestolnice Skopja. Povzpeli smo se na hrib Kale nad mestom, od koder se nam je odprl prekrasen pogled na mesto in okolice. (Se nadaljuje)

V krogu gledaliških problemov

Kogar čaka tako težka in odgovorna pot, kot je zahtevna koprskemu gledališču, tega pozdravimo navadno z dobrodošlico in z visoko donečimi besedami. Če se izneverimo tej tradiciji, se ji izneverimo samo zato, ker smo mnenja, da lahko koristi skromno opozorilo več kot sto izbranih besed. In priznajmo si, da ne kaže pisati s hrupnim in površnim optimizmom, ki je tako poceni in priljubljen ter je prav za prav samo neplemenit in strahopeten beg pred življenjem.

ODLOČIMO SE

Preden spregovorimo o živem toku gledališkega življenja, o njegovem delu, uspehih in spodrsljajih, preden zastavimo pero in zapišemo besedo o »neposrednih«, »živih« problemih, ki jih mora gledališče reševati in — če hoče uspevati — tudi rešiti, si moramo biti na jasnem o nalogah gledališča.

Naloga sodobnega gledališča je: kulturno-vzgojna in tako usmerjala na, vodilna ali pa

izobraževalna, domorodna, poučna. V prvem primeru gre za gledališče, ki živi na eni strani ob izročilih klasične gledališke kulture, na drugi pa ob veliki sodobni progresivni misli, ideji. — Gledališka klasika je gledališču temelj, glasnik objektivnih zakonitosti gledališkega ustvarjanja. »Sodobno progresivna ideja« pa daje gledališču smeraj novega pogona in opravičuje njegov obstanek. Taka misel je silnica, ob kateri se gledališče razvija, raste in zavoljo take ideje je gledališče aktualno, je seizmograf, ki reagira na najmanjši tresljaj v svojem okolju, in ki s svojo dinamično tvorno posega v življenje, v njegova tragična in komična nasprotja. To dvojje: klasična gledališka kultura in progresivna ideja, predstavlja za gledališče v sebi in o. Gledališča brez vsebine ni in ga ne more biti. Gledališče s tako vsebino pa je kulturno vzgojna institucija, ki more pozitivno vplivati na oblikovanje vseh področij človeškega življenja (kulturno, politično, gospodarsko, socialno) in je zato njegova funkcija esmerjevalna, vodilna.

Gledališče, ki si ni znalo poiskati vsebine in si tako priboriti veljavo nenadomestljive kulturno vzgojne institucije ali ki si te vsebine ni moglo najti — zaradi pomanjkanja kvalitnih gledaliških umetnikov ali

drugih vzrokov — se je izrodilo v prosvetni dom, Prosvetni dom pa ima prosvetno, izobraževalno, čitalniško ali domorodno vzgojno funkcijo in se po potrebi spreminja v zabavišče. Prosvetnemu domu je klasika (kolikor jo sploh jemlje v poštev) je za vzgojo in izobrazbo ljudstva potrebna stvar, komentar k profesorjevim srednješolskim razlagam o grški tragediji in o Shakespearu.

Zdaj, ko odhaja koprsko gledališče na svojo odgovorno pot, je treba odgovoriti na »kakšno«. Vemo, da pri tem ne more odločiti zgolj gledališko vodstvo, temveč posegajo v to vprašanje tudi finančni problemi. Toda treba se je odločiti. Če hoče biti funkcija koperskega gledališča usmerjalna, vodilna v našem kulturnem in političnem življenju — in edino to lahko opraviči njegov obstoj — potem je treba čimprej odstraniti vse, kar zavira to pot. Če pa si bo izbralo drugo pot, potem si je izbralo raskovo pot.

O REPERTOARJU

Oglejmo si še nekoliko problem repertoarja, saj je razumljivo, da se brez smotne repertoarne politike ne morejo razvijati igralske kvalitete, pa tudi gledališče samo izgubi na svoji pomembnosti.

Leto dni gledališkega življenja mora biti eno samo živo, skupno hotenje, ki zapiše ves teater od ravateljstva do zadnjih statistik. Hrbtenica gledališke sezone pa je repertoar, ki mora biti sestavljen po dobro skozi in skozi premišljenem načrtu. Koprsko gledališče je na začetku svoje poti, zato še ne moremo ugotavljati večjih napak in pomanjklivosti repertoarne izbire. Toda zanimivo bi bilo slišati, kako bi vodstvo gledališča utemeljilo to, da oživlja za »Kraljem pa Betajnovi« »Svojeglavčeka«, od nekega iz zaprašenih arhivov privlečeno. Že zdavnaj pozabljeno, sentimentalno obarvano, neaktualno spevoigro, ki nam ne pove drugega kot to, da je izgubilo vodstvo gledališča zadnji čut za mero in za kritično presojanje. Začetek ne daje posebnih perspektiv in zato bi radi zapisali nekaj misli kako in pod kakšnimi umetniškimi vidiki bi se lahko sestavljali gledališki repertoar. Seveda so ti primeri na naglo izbrani in jih ne kaže jemati kot recept; služijo naj samo v ilustracijo kako se lahko vsiladi sicer bogata in raznoliška repertoarna izbira v smiselno celoto. N. pr.: leto posvečeno Cankarjevi dramatik. Igrala naj bi se ne samo Cankarjeva dela, temveč tudi dela dramatikov, o katerih vemo, da so na Cankarja močno vplivali. Tako bi našli to leto mesto v gledališču: Ibsen, Zola, Maeterlinck; to leto naj bi se dalje igrala dela, ki so Cankarju sorodna v idejem in oblikovnem oziru. Prav tako bi prišle na oder nekatere slovenske drame, ki obravnavajo na svoj način podobne probleme kot Cankar, pa tudi dela pomembnejših Cankarjevih sodobnikov. Tak repertoar bi bil organična celota, pomenil bi že sam na sebi program, dajal bi spodbudo vsem z gledališčem zaposlenim ljudem. Zgoraj omenjeni študijski laboratorij bi imel to sezono izredno obsežno, bogato in zanimivo delo.

Drug primer sestavljanja repertoarja: socialna drama, moderna in starejša, od Aristofanovih komedij, preko družbene francoske in nemške drame, Ibsena, Björnsona, Hauptmannovih »Tkalcev«, Gorkega. Shava do najmodernejših domačih in tujih socialnih dram. Tretji primer: družinska drama itd. itd.

Pri vsem tem bi moralo biti vodstvo gledališča, ki ga sestavljajo zastopniki vseh gledaliških ljudi, vedno v tako tesnih stikih s sodobnim življenjem, da bi ideja repertoarja bila zmerom borbena, da repertoar ne bi nikoli postal suh, akademčen, nezanimiv in neaktualen. O takem gledališču ne bi mogel nihče dvomiti ali ga vodijo birokrati ali umetniki.

KJE JE POT?

Zavedati se moramo, da spada gledališče med glavne sestavne dele narodne kulture. Schiller je leta 1784 dejal Nemcem, da bodo narod šele potem, ko bodo imeli svoje — narodno gledališče. S tem jih je opozoril na splošno važnost te kulturne ustanove. Če hoče koprsko gledališče res postati čaršče kulturnega

življenja v Istrskem okrožju, potem mora nujno izpopolniti in kvaliteto dvigniti Talijino hišo z novimi igralskimi in režiserskimi močmi. Mislim, da ne izdam nobene skrivnosti, če takole na koncu zapišem, da je vprašanje močne režiserske osebnosti in igralskega kadra v koprskem gledališču zelo aktualno.

Naj ima nekdo še toliko volje, toliko iskrenega veselja in naj bo še tako zavzet za gledališko ustvarjanje, toda če ni v njem umetniško sugestivne potence, potem bodo vsa njegova prizadevanja izvedena, in rezultat bo diletantska predstava. Nimam namena, da bi podrobneje analiziral predstavo »Kralja na Betajnovi«, toda ravno pri tej predstavi se je pokazalo, da manjka koprskemu gledališču i režiserja i dobrih igralcev. In v statistiko naše kulturne kritike moramo zapisati, da nam ta predstava ni dala tega, kar bi morala dati.

Če ne bo rešeno vprašanje umetniškega vodstva in igralcev, potem je koprsko gledališče končalo svojo pot, še predno jo je začelo. V najboljšem slučaju mu je zapisana usoda životarjenja. Za rešitev tega vprašanja nam ne sme biti nobena žrtev prevelika. Ne pozabimo: rast gledališča je rast slovenske besede in kulture.

Miklova Zala na tolminskem odru

Marljivi tolminski delavci na kulturno-prosvetnem polju so spet napravili korak dalje. SKUD Simon Gregorčič jim je postalo pretesno, prelogo, iz njega sta se razvili dve društvi — »Pevsko glasbeno društvo« in »Tolminsko gledališče«. 1. decembra je Tolminsko gledališče prvič splošno pred javnost z ljudsko igro Miklova Zala. Ta stara koroška pripovedka, ki jo je pred več desetletji predelal Janko Sket in ki je izšla 1884 pri Družbi sv. Mohorja, je doživela v Tolminu pravi trijumf. Da to ni pretirano, lahko razvidimo iz sledečega: do 29. XII. so jo igrali osemkrat, vseh gledalcev je bilo preko 4500; če pomislimo, da ima ves tolminski okraj okrog 24.000 prebivalcev, lahko rečemo, da je vsak 6. prebivalec tolminskega okraja gledal to kvaliteto podano igro. Ljudje so prišli gledat igro peš, dve ali tri ure daleč.

Odbor Tolminskega gledališča, ki mu predseduje ravnatelj gimnazije Pušnar Ivo, je imel srečno roko pri izbiri režiserja. Posrečilo se mu je pridobiti režiserja z Jesenic Tifa Srečka, ki je iz igre napravil vse, kar se v danih okoliščinah sploh more narediti. Tolmin, ki se razvija v važen kulturni center na Primorskem, še ni videl tako uspele predstave, čeprav so Tolminci lahko ponosni na predstave, kot so bile Pot do zločina, Kralj na Betajnovi, Na

Trški gori itd. Igralski ansambel je sestavljen iz starih preizkušenih, poštvovalnih odrskih delavcev kot so: Savnik, Savnikova, inšp. Klanjšček, Vidmar, Pušnar, Krašovec, Vugova, Krumberger ter iz nekaterih novih mladih moči, ki so dokazali, da so za Tolminsko gledališče važna pridobitev. Svojo nadarjenost sta dokazali zlasti obe Zali ter Ivančič, ki je uspešno debutiral v vlogi Vinka. Ne bomo se spuščali v podrobno oceno, vendar eno lahko rečemo: izrazito slabih mest ni bilo. Marsikaj bi se sicer dalo nekoliko grajati, vendar bi se vse dalo tudi opravičiti. Na splošno pa lahko rečemo, da je poštvovalnost vseh igralcev, pevcev, orkestra, inscenatorjev in režiserjev rodila lep in blesteč uspeh.

ZBOR SLOVENSKE FILHARMONIJE JE GOSTOVAL V TRSTU

V soboto 5. in v nedeljo 6. t. m. je imel zbor Slovenske filharmonije koncert v dvorani »Arditorija«. Na prvem koncertu, to je v soboto, je zbor pel pesmi Jakoba Petelinca — Gallusa, A. Lajovica, E. Adamiča, R. Simonitija, S. Mokranjca, K. Odača, F. Venturija in U. Vrabca. Na nekaterih lažji. Skrbna izbira programa in umetniška izvedba sta prinesla izvajalcem zaslužen priznanje. To je bilo prvo gostovanje zbora Slov. filharmonije izven meja Jugoslavije.

Slovenska knjiga v letu 1951

(Nadaljevanje in konec)

Lepo je tudi število znanstvenih in publicističnih del, ki so izšla izpod peresa domačih znanstvenikov. Na prvem mestu so že navedene izdaje slovenske Akademije znanosti in umetnosti z razpravami J. Korošca, J. Hadžija, Iv. Grafenauerja, A. Melika, S. Ilesiča, M. Zeia. Za znanstvene izdaje je skrbela tudi Državna založba Slovenije, ki je izdala večje število znanstvenih razprav v zbirki Univerzitetni tisk. Ta založba izdaja tudi skoro vse naše znanstvene revije (Zgodovinski časopis, Slavistična revija, Geografski vestnik, Zbornik za umetnostno zgodovino, Arheološki vestnik in dr.).

Ob novem letu bo izšla knjiga »Literarne kritike« Josipa Vidmarja; med letom pa smo dobili dve krasni monografiji naših vodilnih slikarjev B. Jakca in Gojmirja A. Kosa, literarno študijo Marje Boršnikove »Fran Celestina«, »Spomin« Matije Murka, bibliofilske izdaje »Hvala vam, knjige« Božidarja Borka, šahovske spomine velemojstra Milana Vidmarja »Pol stoletja ob šahovnici«, nov zvezek »Zgodovine likovne umetnosti-Renasansa« Izidorja Cankarja in reprezentativni zbornik »Likovni svet«. V tem letu so izšle tudi številne poljudno-znanstvene in druge poučne izdaje in razni priročniki.

Ce hočemo pregledati izdaje iz politične literature, se bomo na prvem mestu ustavili pri obsežni dokumentarni knjigi »Belogardi zemlja«, ki jo je napisal Fr. Saje. Knjiga je izšla pred mesecem dni in je sedaj razprodana. To je najboljši dokaz, kako potreben nam je bil

takšen obračun s tem protinarodnim in protiljudskim gibanjem. Letos smo dobili tudi zelo pomembno delo z zgodovinskim gradivom socialističnega gibanja v Sloveniji od leta 1869—1920. Iz bogate marksistično leninistične literature nam je dala Cankarjeva založba dva zbornika Leninovih spisov in brošuro »O sindikatih, tri knjige G. V. Plehanova, drugo knjigo izbora dela« Marxa in Engelsa, tre-

BOGOMIL GERLANC

tjo knjigo člankov in govorov maršala Tita, dve naslednji knjigi iz zapiskov R. Colakovića in V. Dedičera (Dnevnik) poleg nekaterih brošur z dokumenti iz narodno-osvobodilne borbe.

Bogat prispevek na knjižne police so nam dale letos založbe s prevodi iz tujih slovstev. Dobili smo tri knjige Homerja (»Iljada« in »Odiseja«, slednja v dveh izdajah), in Plutarhovo »Veliki Rimljan«; pred izidom je grandiozno Tolstojev delo »Vojna in mir«, izšli pa so že njegovi »Spomini na mladost«. Izšli sta še dve knjigi Turgenjevih »Izbranih spisov«, poleg drobnega zvezka črtic »Jesenjsko cvetje«, spisi Diderota, Gogoljeve »Ukrajinske povesti«, dve knjigi H. Balzaca, obsežen izbor Valvasorjeve znamenite »Slave Vojvodine Kranjske«, katerega je izbral in prevedel Mirko Rupel, dalje dve knjigi Puškinovih spisov, dva romana iz italijanskega slovstva G. Vergo »Malavogli« in, aktualno delo Carla Levija »Kristus se je ustavil v Egiptu«, He-

mingwayev roman »Komu zvonik«, dva romana francoskega klasika Anatola Franca, dve knjigi iz poljske literature (izbor novel in roman »Hudobčeva doba« J. Mortonja). S tem smo našli le nekaj najvažnejših prevedenih del; morali bi imenovati še Cervantesove »Zgledne novele«, A. Tostoja roman »Peter Veliki«, spise Jacka Londona, J. Swifta, Trollopea, Dickensa itd., Gorkega »Stiri drame« in ob tem še nekaj drugih prevodov odrskih del (Goldoni, Sheridan).

Obogatili smo tudi zbirko prevodov iz hrvatske in srbske literature. Izšli sta dve knjigi Avgusta Senca »Diogenes« in nova izdaja »Kmečkoga punta«, spisi Dositeja Obradovića, Karadžićeve »Uganke«, dve knjigi Andričevih Novel, Stan. Kovičev roman »Nečista kri«, Kolarjeve novele. Izbor hrvatskih poljudnih novelistov in dr. Državna založba je izdala luksuzno izdajo znamenite Mažuraničeve pesnitve »Smrt Smail-age Čengića« v prevodu Alojza Gradnika.

Takšen je bil bežen pregled slovenskega knjižnega trga v letu 1951. Vsega ni bilo mogoče naštetiti in podrobno imenovati, ker nam tudi prostor tega ne dopušča. Povsem smo izpustili pregled o izdajah šolskih knjig, katere izdaja Državna založba Slovenije in oskrbuje z njimi učence vseh šol LR Slovenije. Prav tako bi morali omeniti tudi glasbene izdaje, za katere skrbi v glavnem ista založba (DZS).

Slovenski narod je praznoval letos štiridesletnico slovenske knjige. Ta pomembni kulturni praznik je praznoval z nekaterimi prireditvami. Toda najlepša proslava visokega jubileja prve slovenske knjige pa so knjige, ki so jih v tem letu dale slovenske založbe našemu delovnemu človeku v roke, tako za njegovo razvedrilo, za pouk in za študij. O lepi, dobri in s tem tudi nujno napredni knjigi, je napisal nestor slovenskih pisateljev F. S. Finžgar te besede:

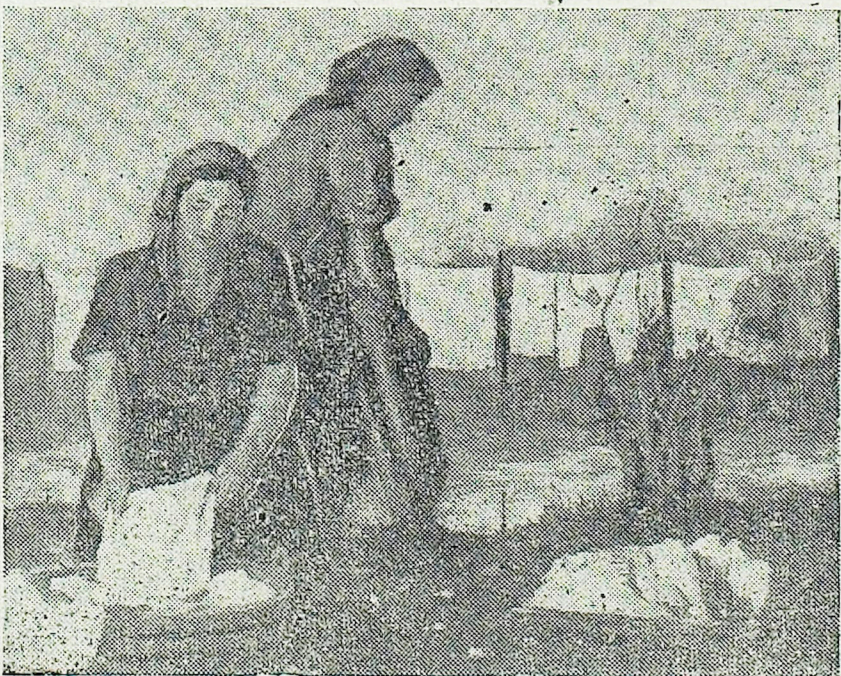
»Lepa knjiga je naša kulturna poslanica. Odprimo ji vrata v naše domove, odprimo ji srce v ljubezni in spoštovanju in v pravem umevanju.«

OBVESTILO

Ljudska univerza v Kopru priredi v petek 11. t. m. v malih dvorani ljudskega gledališča v Kopru ob 20. uri predavanje s predavanjem dokumentarnih filmov. Predaval bo tovariš prof. Stanko Uršič.

O EKSPEDICIJI DR. WEGENERJA V LEDENE PUSCAVE GROENLANDA Predvajali bodo tudi dokumentarni film iz življenja živali.

Vstopnina 10 din. za dijake 3 din.

Stane Kregar: PERICE (olje)

O kokošji kugi

Ze nekaj let straši po naših krajih kokošja kuga in to prav tedaj, ko rejci pričakujejo od svojih kokoši prvih uspehov in koristi. Marsikomu so poginile vse kokoši, Marsikdo pa bi se lahko tudi škodo obvaroval, če bi bil bolezen poznal. Poglejmo, s kakimi znaki se bolezen pojavlja in kako jo zatiramo.

Kokošjo kugo povzroča virus, ki je mnogo manjši od bacilov, tako da ga niti z mikroskopom ne vidimo. Kako se žival okuži, še niso točno dognali. Prvi trdijo, da se žival okuži s hrano, drugi pa, da bolezen prenašajo kokošji zajedalci, ki poškodujejo kožo. Možno pa je prvo in drugo. Od časa, ko se žival okuži, pa do časa, ko se pojavijo prvi znaki bolezni, traja 1—5 dni. Oboleni živali čepijo v kakem kotu z nasršenim perjem in ne zobjejo. Nekatere imajo tudi zatekle očesne veke in solzne oči, otekle grlo, sapnik in dihalne cevi, kar povzroča, da kokoši spušča-jo čudne glasove. Včasih napadajo obolele živali tudi krči ali popolnoma ohromijo. Pojavlja se tudi bela driska. Navadno pomori tudi greben in se bolezen konča največkrat s poginom.

Kokošja kuga napada vso suhozemno perutnino: kokoši, pure in tudi golube ter vrabce, ki bolezen prenašajo na večje daljave in jo tako naglo širijo. Ne napada pa vodne perutnine: gosi in rac. Ko bolezen izbruhne, tedaj navadno ni več nobene pomoči. Najbolje je, da vse živali, bolne in zdrave, pokoljemo in pojemo. Meso obolelih živali za človeka ni nevarno. Dostikrat se dogaja, da ljudje začnejo kokoši hitro prodajati, če se je pojavila bolezen, da bi se tako izognili večji škodi. Tak postopek pa ni dovoljen, ker so vse kokoši že okužene in se na tak način bolezen samo še bolj širi. Oblasti bi morale take ljudi strogo kaznovati.

Do danes ne poznamo še nobenega uspešnega zdravila proti kokošji kugi. Če so živali že bolne ali okužene, potem ni več nobene pomoči. Borimo se proti kugi edino na ta način, da zatiramo razni mrčes (uši, bolhe), ki ranijo kožo perutnine in tako naseljujejo škodljive klice. Prav tako živijo v črevesju živali škodljivci, ki ranijo črevesje in povzročijo okužbe. Sredstev proti kožnim in črevesnim zajedalcem je več. Zelo priporočljiva je žveplena kopel, ki jo pripravimo tako, da primešamo 6 kilogramov miške 1 in pol kg žveplene prahu. Kokoši, ki se v tem kopeljejo, preženejo mrčes. Mora pa biti pod streho, da se ob dežju ne sprije. Dobro je posipati tudi tobačni prah, ki ga dobimo v drogeriji. Kuram med perje, po gnezdiščih in kurnikih. Ne pomaga pa preganjanje mrčes samo na živali sami, temveč ga je treba zatreti tudi v okolici, kjer se živali gibljejo, zlasti v kurniku. Vsako leto moramo kurnik temeljito oprati s toplo vodo in premazati s karbolinejem. Zemljo okrog kurnika pa posipljemo z živim apnom in prekopljemo. Notranje zajedalce na preganjanju z grenko soljo in terpentinom na tale način: v mlačni vodi raztopimo na vsako kokoš malo žličko grenke soli ter zlijemo vsaki enako količino v kljun, nakar ne smejo en dan jesti ničesar. Drugi dan damo vsaki kokoši v žlici olja 5—10 kapljic terpentinskega olja, ki mora biti dobro pomešano, da se ne opečejo po grlu. Čez eno ali dve uri damo še enkrat vsaki žličko raztopljene grenke soli. Potem lahko dobijo mehko hrano. Ves ta postopek čez 4—5 dni ponovimo. Najbolje pa je zaščitno cepjenje proti kokošji kugi, ki ga na zahtevo krajevnega ljudskega odbora organizira oblast proti malenkostni odškodnini. Uspešno pa cepijo samo popolnoma zdrave kokoši.

B. J.

Apno poveča hranilno vrednost slame

Ruski strokovnjaki so ugotovili, da se hranilna vrednost slame poveča, če jo zasitimo z majhnimi količinami apna. Slamo zrežemo na majhne kosčke s slamoreznilo in nato jo namakamo nekaj časa v apnenem mleku. V apneni vodi namakano slamo pokladamo, ne da bi jo oprali, živini. Poskusi so dokazali, da se na ta način poveča hranilna vrednost slame za enkrat do dvakrat. Na ta način pripravljeno slamo lahko brez posledic pokladamo goveji živini do 20 kg, ovčam do 3 kg dnevno.

Se nam izplača gnojiti z večjimi količinami umetnih gnojil

Pričeli bomo kar z nekaterimi primerjavami. Vsakdo od nas ve, da kravo molzemo pri gobcu. Od količine in kvalitete krme je na primer odvisno, koliko mleka nam bo dala krava. Računajo, da za en liter mleka porabi krava 2 kg dobrega sena dnevno. Ako damo kravi le 1 kg otrobov, bomo dobili 2 l mleka več. Kaj se bo pa zgodilo, če bomo pokladali kravi, ki nam da 5 litrov mleka dnevno, recimo po 20 kg sena ali namesto sena 5 kg otrobov. Nam bo mogoče dajala krava po 10 ali več litrov mleka? Prišli bomo do zaključka, da se lahko poveča molznost krave do gotove meje, dalje ne gre in vsakdo, ki bi z intenzivno krmo hotel doseči proporcionalen donos, bi imel zgubo.

Prav do enakih sklepov lahko pridemo z umetnimi gnojili. Iz lastnih izkušenj vem, da sem z uporabo petih stotov superfosfata dvignil na travniku pridelek sena za 12 stotov. Poskusil sem gnojiti z večjimi količinami superfosfata, a sem kmalu prišel do zelo slabih zaključkov. Vsak nadaljnji stot superfosfata, ki sem ga uporabil, mi je dvigal pridelek sena le za 10 do 15 kg in z večjimi količinami superfosfata mi je začel celo pridelek padati.

Mnogi poskusi so dokazali, da je uporabljanje umetnih gnojil gospodarsko pametno samo do gotove meje, pozneje pa ne več. Umetna gnojila pridejo do veljave v zemlji le pod določenimi pogoji. Na ero stvar ne smemo nikdar pozabiti. Umetna gnojila delujejo le v taki zemlji, ki je bogata na humusu. Humus pa ustvarja hlevski gnoj. Brez hlevskega gnoja bomo zemljo z umetnimi gnojili »zastrupili«. To se pri nas že zelo pogosto dogaja. Italija je uvedla pri nas umetna gnojila in kmetje so jih uporabljali z velikimi uspehi. Pozneje pa se je pretrirano gnojenje z umetnimi gnojili maščevalo. Umetna gnojila moramo znati uporabljati. Ta morajo biti vedno le kot dodatna gnojila hlevskemu gnoju in ne narobe.

Dejstvo je tudi, da izpere dež mnogo redilnih snovi v nižje plasti zemlje, kamor ne dosežejo korenine rastlin. Te snovi so za kmetovalca izgub-

ljene. Nekatere snovi, ki jih vsebujejo umetna gnojila, se združijo z zemeljskimi kisljinami v take snovi, ki se več ne rastopijo in jih rastline ne morejo izkoristiti.

Kako ugotovimo količino umetnih gnojil, ki jo lahko uporabimo za vsako kulturo posebej? Za to je potrebna kemična analiza tal in praktični poskusi. Znanstveni zavod v Ankaranu analizira razna zemljišča in ugotavlja, kaj zemlji primanjkuje. Na terenu praktično poskušajo, s katerimi umetnimi gnojili in v katerih količinah rentabilno gnojimo različnim kulturam. Opozarjamo naše bralce, da bomo prinašali naše ugotovitve ter jih kmetom pojasnjevali.

Dr. Jurišević

Naši kmečki pregovori

»Tisti, ki ga je ujedla kača, se boji kuščarice.«

»Svelci Matija (24. februarja) led razbija — če ga pa ni, ga naredi.«

»Ogenj in slama nikdar skupaj ne spadata.«

»Več vesta far in kuharica, kakor pa far sam.«

»Zastonj je po toči zvoniti.«

»Ne mlati prazne slame!«

GOSPODARSTVO

CENIK OSNOVNIH CEN SUROVINAM IN POLIZDELKOM

Z odločbo o osnovnih cenah za surovine in polizdelke, ki jo je dne 35. decembra 1951 izdala zvezna vlada FLRJ, so s 1. januarjem 1952 uvedene nove ekonomske cene surovinam in polizdelkom.

Odločbi je priložen cenik, iz katerega navajamo nekatere, za naše gospodarstvo važne ekonomske cene: električna energija za kWh v Slove-

Vpliv toplote na mlečnost goveje živine

Na kmetijski univerzi v mestu Missouri (ZDA) so proučili vpliv toplote na mlečnost goveje živine (krave pasme Jersey in Holstein), na porabo krme in vode. Ugotovili so naslednje:

Ko temperatura pade od 10 stopinj Celzija na 15 stopinj Celzija, se poveča poraba krme in obenem je mleko bolj tolsto, pade pa količina mleka. Ko se toplota v hlevu dvigne od 26,7 stopinj Celzija na 35 stopinj C, pade mlečnost, uporaba krme in obenem teža živine. Uporaba vode je odvisna pri živali, ki še niso aklimatizirane.

Ugotovili so, da je idealna toplota hleva, ki najbolj povoljno vpliva na mlečnost goveje živine, približno 10 stopinj Celzija. Kritična temperatura, pri kateri prične produkcija mleka padati, kaže, da je 26,7 stopinj C. Krave pasme Holstein teže prenašajo višje temperature, medtem ko pasma Jersey ne prenaša nizkih temperatur. Na splošno je dokazano, da krave mlekarice teže prenašajo visoko kakor nizko temperaturo.

Visoka šola za mlekarstvo in sirarstvo

V mestu Cremoni (Italija) bodo ustanovili visoko šolo za sirarstvo in mlekarstvo. Na tej šoli bodo imeli

agronomi priliko, da se usposobijo (specializirajo) v tej stroki ter da dvignejo že itak dobro razvito italijansko sirarstvo na še višjo stopnjo.

KAKSNE KMETIJSKE STROJE IZDELUJEJO DOMACE TOVARNE

Lansko leto je bila v Novem Sadu velika razstava strojev in orodja, ki jih že izdelujemo v naši državi. Razstava je pokazala velik napredek jugoslovanske industrije, ki ni prišla v stari Jugoslaviji sploh do veljave.

Obiskovalci razstave so imeli priliko videti sledeče kmetijske stroje: žitoreznilo, slamovezalko, kosilnike, vprežne grablje, vilaste obračalnike, valjarje, balne krmosiskalnice, na motorni pogon, elektromotorno gnojnično črpalko, ročne gnojnične črpalke, motorne krmoreznike, hidravlične vinske stiskalnice, traktorje in še druge manjše praktične stroje.

VELIKO VZREJEVALIŠČE PRASIČEV NA HRVATSKEM

V bližini Osijeka bo začelo obratovati največje vzrejevališče prašičev na Hrvatskem. To pitališče bo dalo na leto približno 12.000 prašičev. V skladiščih bo prostora za 12.000 stotov krmne Mehānizacija dela v tem pitališču je tako dovršena, da že sedaj stane 1 kg žive teže prašiča 20 do 30 din manj kakor v navadnih pitališčih.

Če te cene primerjamo s tržaškimi, ugotovimo, da so bile tam cene istim artiklom znatno višje. Cena mčke je bila okrog 125 lir, govejega mesa 640 lir, slanina 760 lir, jedinega olja 390 lir, sladkorja 283 lir, vina 140 lir. Cene navedenim osnovnim prehrabnim predmetom so bile v Trstu v decembru 1951 tudi do 100 in več odstotkov višje, četudi upoštevamo pariteto dinarja proti litri 48:100.

Ekonomske cene dosegajo svoj namen

Zivahna diskusija, ki jo je sprožil predlog uprave za cene pri zveznem ministrstvu za finance FLRJ o ekonomskih cenah surovinam in polizdelkom, je prinesla marsikatero zanimivo razčistitev glede na ceno in akumulacijo. Pri ekonomskih cenah, pri katerih izračun se je upošteval tudi nivo ustreznih svetovnih cen, seveda ni bilo mogoče upoštevati starih ozkih tendenc nekaterih podjetij, ki gledajo le na svoj položaj, ki naj bi bil gospodarsko čim bolj komoden, ne pa na interese vsega gospodarstva. Vendar so pa bile druge utemeljene pripombe upoštevane in je v nekaterih primerih prišlo do spremembe predlaganih ekonomskih cen.

Nove ekonomske cene surovinam in polizdelkom so bile medtem že objavljene in s 1. januarjem sprovedene v življenje.

Iz nasprotujočih si pripomb nekaterih podjetij (n. pr. med Brodospasom in Glavno direkcijo metalurgije Slovenije, med lesno predelovalno industrijo in žagarsko industrijo itd.) izhaja, da bodo morala podjetja temeljito pregledati svoje kalkulacije cen in iz njih odstraniti vse, kar ni pogojeno v gospodarsko smotrni proizvodnji in obratovanju.

Raziskati je treba pomanjkljivosti bodisi v upravi bodisi v proizvodnem procesu podjetja, ki jih je mogoče odpraviti, da se pri uporabi novih ekonomskih cen surovinam in polizdelkom ustvarijo pogoji za rentabilno proizvodnjo. Tu prihaja v poštev boljše izkoriščanje notranjih rezerv, boljše izkoriščanje surovin, proizvodnja boljše kakovosti izdelkov, zmanjšanje upravne ali obratne režije itd. Ker so nove ekonomske cene surovinam in polizdelkom postavljene na podlagi primerjave s svetovnimi cenami, morajo tudi naša gospodarska podjetja, kot povsod drugod na svetu, iskati pot k svoji rentabilnosti v gospodarsko smotrnejšem obratovanju v upravi in proizvodnji.

GIBANJE CEN OSNOVNIH PREHRAMBENIH ARTIKLOV PRI NAS IN V TRSTU V DECEMBRU 1951

Cene moki, govejemu mesu, maščoti, jedilnemu olju, mleku, sladkorju, vinu so v glavnem v decembru 1951 ostale nespremenjene, razen maščobam in sladkorju, katerih cene so se v mesecu decembru v Istrskem okrožju nekoliko znižale. Cena pšenični moki je bila 33 cirovna 40 dinarjev za kilogram, mleku 22 dinarjev za liter, vinu 80 dinarjev za liter; cena maščobam (masti in jedilnemu olju) se je znižala na 210 dinarjev in sladkorju na 165 dinarjev za kilogram. Cene za iste artikole v Ljubljani so bile deloma nižje deloma višje. Nižje cene so bile za goveje meso, sladkor, maščobe, deloma za vino. Višje cene pa so bile za pšenično moko in mleko.

Zakaj krava zadržuje mleko?

Krava zadržuje mleko največkrat, če z njo surdno postopamo. Tak kravi dajmo med molžo nekaj tečne krme (otrobi, zrnje), preden pričnemo molžiti, moramo kravo pobožati, vime ji moramo z roko pogladiti itd. S pretepanjem, kričanjem in z grobim ravnanjem ne bomo nič dosegli.

Kako spoznaš kokoš dobro jajčarico (nesnico)

Kokoši dobre jajčarice so krotke in mirne. Zvečer gredo zadnje v kokošnjak in jutraj prve vstajajo. Glavo imajo drobno in plemenito, ne široko in grobo, oči velike, okrogle, čiste in ne udrite.

Gromčev Jurij je bil vaški posebnik, s katerim so imeli otroci mnogo zabave. Postave je bil majhne, zato mu je bila obleka, ki jo je nosil po drugih, vedno na vseh koncih predolga. Rokavi, na robu razcefrani, so mu segali do prstov. Hlačnice je imel spodaj prevezane z vrstico, nad vrstico pa so se mu gubale kakor harmonika. Tudi čevlji so mu navadno bili preveliki, zato je hodil, kakor da prestavlja dolge čolne. Bil pa je širokopleč in krepak. Brki mu niso kaj prida pognali. Nekaj svetlih ščetin na levi strani, nekaj na desni, to je bilo vse. Pa prav zaradi brk je moral največ prestati pred otroci.

»Jurij, brke ti bomo porezali,« so kričali nad njim, kadar koli jim je prišel na pot. Nekateri so segali celo po pipcih. Jurij se jim je boječe umikal in se branil z zateglim glasom:

»Eh, kaj boste vi... otročaji smrkači... Dajte vendar mir.«

Jezno je mahal okrog sebe s palico, ki jo je vedno nosil s sabo. Otroci pa so imeli še večje veselje. Nekateri so bili celo tako predrzni, da so se zakadili vanj in ga pocukali za brke. Nič za to, če so jo dobili s palico po glavi. To je otroke še bolj razdražilo, skoraj z jezo so se zaletavali vanj:

»Daj brke... Brke daj, Jurij!«

Navadno se je ta res tako končala, da je prišel mimo kak odrasel. Nekaj časa je s smehom opazoval početje otrok, nato pa ga je morda le zapeljala vest; bližnja dva je stresel za ušesa, drugi pa so se razbežali in je bil mir.

Takrat ni bilo nikogar, da bi Jurija ščitil pred otroci. Bil je lep jesenski dan, ljudje so se večinoma mudili s pospravljanjem pridelkov. Jurij je gnil krave z dopoldanske paše, da jih gospodinja pomolze. Nekoliko se je bil zakasnili in se je že zaradi tega bal gospodinjice. Pred domom pa so se mu pripodili naproti šolarji. Kakor roj čebel so se zalepteli vanj.

»Jurij, brke ti bomo porezali... Daj brke, Jurij!«

Jurij se jih je otepal kakor vedno, a se jih ni mogel otepti. Nazadnje je jezo zalučal palico mednje.

Palica je po nesreči zadela domačega sina. Prebila mu je kožo na glavi, da se mu je poodila kri. Otroci so obstali in onemeli. Nato so se preplašeni razbežali.

Tudi Jurij se je prestrašil. Ko je zagledal kri, se mu je kar zameglilo pred očmi. Bil je ves skrušen, kakor da je storil zločin. Slo mu je na jok. »Saj ga nisem hotel,« je jecljal sam zase. »Samo prestrašiti sem hotel otroke... Ko pa mi ne dajo miru. Nikoli mi ne dajo miru...«

Zdaj se je še bolj bal gospodinjice. Krave je sicer gnil v hlev, h kosilu pa se ni ugal. Stal je pod napuščem hleva in se boječe oziral proti hiši.

Tedaj se je pojavil na pragu gospodar Komar. Vsa vrata so ga bila polna. Po postavi je bil pravi hrust, v obraz pa ves zabuhel od pijače. Tudi to pot je bil pijan. Z opotekajočimi koraki se je zamajal čez dvorišče.

»A tam si, teslo,« je kričal. »No, jaz ti že pokazem znanosti se nad otroci. Čudno, da ga nisi ubil, prekleto teslo.«

Jurij se je ves tresel od strahu. Da bi zbežal, mu še na misel ni prišlo. Jecljal je:

»Nisem ga hotel, res ne. Samo prestrašiti sem hotel otroke. Nikoli mi ne dajo miru...«

Mesnata roka ga je zagrabila za suknjič, druga je jela mlatiti po glavi, po ramah in po prsih. Jurij se je sključil v dve gubi in pohlevno držal udarce. Samo z besedami se je branil:

»Saj ga nisem hotel, res ga nisem hotel. Otroci mi ne dajo miru, pa sem jih hotel prestrašiti...«

To je ponavljal tudi še potem, ko se je bil Komar že odmahal nazaj proti hiši. Nato je šel v hlev po palico. Razen obleke, ki jo je imel na sebi, je bila palica edino njegovo imetje. Ko je prišel nazaj, se je skoraj zalezel v gospodinjico, ki je prišla molst. Boječe se ji je izognil, nato pa je mrmral sam vase:

»Grem in me ne bo nazaj. K tej hiši že ne. Samo prestrašiti sem ho-

Nenavadna smrt Gromčevega Jurija

G A B E R

tel otroke, tu me pa tepejo. Zmeraj me pretepajo...«

Gospodinja ga je gledala z jeznimi očmi. »Kar pojdi, teslo. Pri naši hiši te ni več treba. Če se mi še kdaj prikažeš, te bom z gnojnico.«

Jurij ni odšel na polnovrednega delavca, tudi mu ni bilo mogoče dati v roke kose ali stroja. Uporabljali so ga zlasti pri tistih delih, ki so se jih drugi branili. Pasel je živino, jo krmil, gonil na vodo, ji nastiljal, ki dal gnoj, vozil gnojnico in podobno. Zato ni prejemal nobene plače, samo kako ponošeno obleko ali čevlje mu je kdaj pa kdaj dal gospodar. V glavnem pa si je Jurij tudi te stvari priberačil pri drugih ljudeh. Zato bi bilo gospodinjici kljub jezi gotovo žal po njem, če bi ne bila prepričana, da bo po kakih štirinajstih dnevih prišel nazaj. Saj ni šel prvič stran. To ga je prišlo skoraj vsake tri ali štiri mesece, bodisi da ga je gospodar pretepel, ali pa si je Jurij zaželel le žganja, ki ga pri Komarjevih ni dobil. Takole štirinajst dni je prosjačil po okoliških vaseh, tu pa tam se celo za dan ali dva udinjal na kakih kmetijah, toda več kakor štirinajst dni nikoli ni zdržal. Po štirinajstih dneh se je gotovo vrnil h Komarjevim. Kakor pritepen pes se je pripeljal na večer ali celo sredi noči v hlev, kjer je bilo njegovo ležišče. Ko je prišla dekla jutraj molst, ga je našla pri kidanju gnoja ali pri krmiljenju živine.

Jurij je bil s Komarjevimi v oddaljenem sorodstvu. Njegova mati je bila malce slaboumna. Kako je bila

mu bila v trenutku polna slin. Pijača je bila njegova največja slabost. Kadar mu je kdo ponudil kozarec vina ali šilce žganja, mu je roka kar drhtela od nestrpnosti in poželenja.

»Eh, saj mi ne boste dali,« se je smehljaj na pol v upanju, na pol v nejeverju. Z naglimi koraki se je približal razposajeni grupi.

»Zapoj nam katero,« ga je pozval Bučar.

Jurij se je široko razkoračil in zapel s hreščočim glasom, da bi spodil vrane z drevesa:

»Oj ta soldaški boben...«

To je bila njegova najljubša pesem in hkrati edina, ki jo je znal. Zato jo je vedno navil, kadar so ga sili, da jim zapoje.

Delavci so se smejali njegovemu petju. Nekdo pa je pokazal na medaljo in vprašal:

»Ali si bil vojak, Jurij, ker imaš toliko medalj?«

»Vojak,« je Jurij ponosno odgovoril. Nato je zavpil z visokim, hreščočim glasom:

»Habaht! Linksum! — Kompanija marš!«

Z velikimi čevlji je trdo udarjal ob tla, da se je dvigal prah, roke pa je togo držal ob hlačah, ki so mu bile zlezle skoraj pod trebuh.

Gledalci so od smeha drug drugega tolkli po hrbtih in ramah. Tisti, ki je prvi poklical Jurija, pa je dejal:

»Dovolj je, Jurij, teh vojaških vaj. Na, priditi pit!«

Molčal mu je skoraj poln kozarec. Jurij se je radostno približal. Obraz mu je žarel. Ko pa je stegnil roko, se je oni zasmejal in sam spraznil kozarec.

Tedaj je Jurij spoznal, da ne bo ničesar dobil. Na obrazu mu je ugasnilo žarenje. Obrnil se je, da gre.

»Samo norčujete se, ne daste pa ničesar.«

(Nadaljevanje s sedme strani)

»Kako oblastno se vedeta. Saj nisem v svoji hiši, je preudarjala Ivana. Zatem se je hitro zbrala in odločila za igro. In že je tako sedela, kakor bi bila na obisku. Dobro je vedela, da bo vsak trenutek na vrsti, da spregovori. Toda ni le znala tako delati, da je vse okrog nje molčalo, znala je tudi sama molčati.

»Poznate profesorja Z...? Seveda ga poznate. Gre za starega očeta, njegova prijatelja. No, prav, aretirali smo ga in se je lepo izpovedal.«

»Ne razumem vas, kako to mislite?«

Ta novica pa jo je silno presunila. Seve, predvsem zaradi Z-ja samega, zaradi tovarišev in naposled zavoljo nje same. »Toda vztrajal bo, si je dopovedovala,« zakaj on je eden tistih, ki so vajeni udarce sprejemati in prenašati. Tako se je tolažila in hkrati odgovarjala, kakor bi bila na odru. Odgovarjala in venomer mislila na drugo.

»Samo pogum mi je potreben, ponos, in ta bo vselej pričujoč, ako bom mislila na to, da sem s svojimi napori odkrivala novo življenje, tako da mavsezadnje sem morala postati to, kar sem hotela in kar sem zdaj tudi postala. Ne, ne smem prezreti sebe zdaj, ko se bliža konec.«

Na dvorišče je prišla gospodinja. »Tako je, samo norčujete se iz tebe, Jurij,« je dejala. Nato se je obrnila proti njim: »Da vas le sram ni z revežem take uganjati. Glejte, da vas Bog ne kaznuje na lastnih otrocih.«

Dala mu je dva dinarja in Jurij se je molče umaknil z dvorišča.

Ko je čutil pod palcem nekaj okroglega, se mu je znova zbudilo poželenje po pijači. Zato jo je mahnil naravnost v krmo. Tu so zapravljali čas mesar Kos, mešetar Marinček in dva zapita kmeta. Kar so se bili že naveličali, zato so se Jurija prav tako razveselili, kakor so se ga razveselili pri Bučarjevih.

»Či, Jurij,« ga je poklical Marinček. »Na, priditi pit!«

Jurij pa se temu pozivu to pot ni odzval. Boječe se je približal točilni mizi ter naročil frakelj zelenega.

»To si gosposki,« se je Marinček še vedno zaletavaj vanj. »Le čakaj, se ti bo že otepalo.«

Gostilničar pa je pobral Jurija, če ima denar. Jurij mu je porinil svoja dva dinarja. Gostilničar se je široko zasmejal:

»Nič ne bo s frakljem, Jurij. premalo denarja imaš.«

»Kar daj mu, Tone, jaz plačam zanj,« je dejal Marinček. »Toda k nam moraš sesti, Jurij, da boš katero povedal. Če pa boš gosposki, ne dobiš nič.«

Jurij je boječe prisedel k vogalu mize. Z eno roko se je opiral na palico, z drugo pa je nastavljal frakelj pred ušes. Z velikim užitkom je tokal pekočo tekočino, da se mu je koščeno jabolko premikalo gori in doli po suhem vratu. Fraklja ni odstavil prej, dokler ni posrkal poslednje kapljice.

»Zapoj nam katero, Jurij,« ga je pobral debeli mesar Kos. Jurij pa se je branil: »Eh, kaj bi pel, saj ne znam...«

Marinček je porinil predenj poln kozarec vina. Jurij je boječe stegnil roko, pričakujoč, da se bo kaj podobnega zgodil okakor pri Bučarju. Toda Marinček ni umaknil kozarca. Ko ga je Jurij spraznil, mu ga je celo znova natočil. Nato je naročil zanj še en frakelj žganja.

»Kako da pohajaš ob belem dnevu, Jurij,« ga je pobral eden izmed kmetov. »Kaj pa bo rekel Komar? Le glej, da ne bo zvečer palica pela.«

»Nikoli več ne grem nazaj. Tepel me je... Zmeraj me pretepajo.«

»He he, tepel te je. Pa ne spet zaradi Micke? Le pazi, Jurij. Najbrž sam škili za njo, ti pa mu siliš v škodo.«

Jurij se je v zadregi smehljaj. Najrajši bi jo popihal. Ta stvar mu je bila prav tako zoprna kakor ona z

Aretacija

Slišala je, kako je zaničala, samo zaničala. Ne, ni bila politično delovna, ni razumela, kar sta pravila, nikdar ni vedela za tisto zaroto. Obraz Nemca, ki jo je izpraševal, je bil ves zaripal. Na njem je bilo nešteto gub. Na licu je bilo polno velikih črnih pik, a njegov pogled je bil brezizrazen. Drugi je imel dolgo brado, ki jo je vedno držal z roko, kakor bi se bil bal, da jo bo izgubil. Gledal je izpraševalca, a medtem, ko je hlinila neumnico, je prišuškovala svojim mislim.

»Že prav,« je rekel tisti z brado, ki se je zdaj prvič oglašal, »toda mi že vemo, kaj nam je storiti, da boste govorili, kakor mi zahtevamo. Izvolite z nama, gosposličina, je končal dvorljivo.

Njena misel je bila spet pri materi. Že spet je videla njene široko odprte oči, njen izpiti obraz in njene drhteče koščene roke. »Ne bom je več videla,« ji je kar samo prišlo na ustnice.

»Ali smem prej govoriti z Mar-jeto?«, je vprašala.

»Samo ob najini mavzočnosti, sta odgovorila Nemca. Marjeta je sedela v kuhinji. Ko so vstopili, se je začela znova vsa tresiti. Ivana jo je objela. In Edo ve, morda jo je objela zadnjikrat.

A ko so odhajali, so tudi njeni koraki zveneli trdo...

brki. Le da se odraslim ni upal postaviti v bran.

»Povej no, kako je bila tista reč z Micko,« je silil vanj Kos.

»Eh kaj, saj ni bilo nič,« je Jurij zateglo vlekel skozi nos. Na licih mu je še vedno igral sramežljiv smeh.

»Na, pij, da boš laže govoril. Pinese no kozarec za Jurija, Tone, Pa ne tistega majhnega. Stuc daj!«

Krčmar je postavil pred Jurija kozarec za dva decilitra. Marinček ga je takoj natočil. Vinu je priili žganja, kolikor ga je bilo v fraklju. »Da bo bolj močno,« je z nasmehom poljansil Juriju, drugim pa pomežiknil.

»No, pripoveduje vendar,« se je delal nestrpnega Kos.

Micka je bila dekla pri Komarjevih, stara okrog štirideset let. Kakih deset let je bila mlajša od Jurija. Med ljudmi je krožilo, da ji je hotel Jurij nekoč na skednju napraviti silo. Koliko je bilo resnice na tem, se ni dalo ugotoviti. Micka je bila vsa divja, kadar so ji prišle na ušesa takšne govorice. Jurij pa se ni znal braniti. Ker so ga stalno dražili s tem, je začel še sam verjeti, da se je nekaj zgodilo med njima. Tudi to pot je podlegel Kcsu.

»V skednju sva retala fižol. Tako mehke roke ima, pa sem jo prijel za roke...«

»Samo za roke? Ali ji nisi segel tudi v nedra?«

»He, he...« se je Jurij nerodno smehljaj. »Nič ni bilo, nič...«

»Zakaj pa se me oženiš,« ga je vprašal drugi kmet.

»Eh, kaj bi se ženil.«

»Kaj pa je bilo potem, ko si ji segel v nedra?«

»Kričala je. Prišel je gospodar in me natepel. Zmeraj me pretepa. Tudi danes me je natepel.«

Gube na obrazu, ki so se mu nabrale v neroden smehljaj, so naenkrat dobile trpek izraz. Obraz mu je potemnil.

»Ali si zopet silil v Micko,« ga je še naprej dražil Kos.

»Fantu sem zagnal palico, pa se mu je poodila kri. Nisem tega hotel, res nisem hotel. Samo prestrašiti sem hotel otroke. Ko pa mi ne dajo miru. Nikoli mi ne dajo miru...«

(Konec prihodnjic.)

RADIO KOPER

Sporod najvažnejših oddaj

od 14. januarja do 20. januarja 1951. Poročila vsak dan ob 7 (ob nedeljah ob 8), 13.30, 19.30 in 23.05. Od včeraj do danes vsak dan (razen ob nedeljah) ob 14.30 uri. Jutranja glasba vsak dan ob 6.45 in 7.15 (ob nedeljah pa ob 7.45 in 8.15).

Ponedeljek 14. I. 1951

14.00: Za vsakogar nekaj; 14.35: Pojeta Franja Senegačnik in Tone Kozlevčar; 18.15: Jezikovni pogovori; 21.00: Slušna igra; 22.00: Večerni koncert.

Torek 15. I. 1952

14.00: Igra orkester radia jugoslovanske cone Trsta; 14.35: Poje vokalni kvintet »Niko Stritof«; 18.15: Kulturni pregled; 19.00: Zabavna glasba; 20.00: Giacomo Puccini: »Tosca«, opera v treh dejanjih.

Sreda 16. I. 1952

14.00: Slovenski skladatelji v besedi in glasbi; 14.30: Igra pianist Pavel Sivic; 18.15: Iz tiska zamejskih Slovencev; 19.00: Poje sopranista Nada Gerlovič; 21.00: Poje pomeni zbor iz Trsta pod vodstvom Upalda Vrabca; 21.30: Literarna oddaja: H. Mann: »Marjetica«.

Četrtek 18. I. 1952

14.00: Odlomki iz francoskih oper; 14.35: Vedre melodije; 18.15: Hrvatski kulturni prilog; 19.00: Igra pianist Yehudi Menuhin.

Petek 18. I. 1952

14.00: Tirolske pesmi in plesi; 14.35: Igra kmečki trio; 18.00: Valčki in polke; 18.15: Zdravje in dom; 19.00: Od čembala do klavirja.

Sobota 19. I. 1952

14.00: Prikljubljene melodije; 14.35: Pojeta Anica Šuka in Nada Okroglič; 18.15: Skoz svet in čas: Od Aten do Helsinkija; 18.30: Bosanske narodne; 21.00: Strani slovenske književnosti: Pogovor s tržaškim književnikom A. Rebulom; 21.30: Uganite, kaj igra mo; 22.30: Plesna glasba.

Nedelja 20. I. 1952

8.30: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja: Rdeča kapica; 13.45: Glasba po željah; 17.00: Popoldanski koncert; 17.50: Reportaža: Slike iz tržaške ckolice; 19.15: Sportne vesti.

NASE BRALCE IN NAROCNIKE OBVEŠČAMO, DA BOMO FEBRUARJA ZACELI OBJAVLJALI ZANIMIV IN NAPET ROMAN, KI BO TUDI LEPO ILUSTRIRAN

UREDNIŠTVO

Kako si uredimo stanovanje

Kadar ustanovljamo svoj dom, moramo misliti tudi na pohištvo. Pohištvo daje stanovanju značaj, topilo in domačnost.

Ali bi ne mogli vsaj del stanovanja — eno sobo — ali vsaj en kot opremiti v pravem domačem, slovenskem slogu? Cenejše in vse bolj trpežno je preprosto domače pohištvo kot moderna, politirana oprema, ki se je niti dotakniti ne smeš.

Naši priznani arhitekti za opremo

stanovanj bi lahko po starih predlogah iz kmečkih hiš in starih gradov sestavili načrte za pohištvo, ki bi bilo naše, trpežno, lepo, zanimivo in kar je tudi važno, bolj poceni. Četudi bi bilo izdelano iz dobrega trdega lesa. V slovensko hišo spada tudi pohištvo z vso ostalo opremo v domačem slogu. Domače postelje, omare, skrinje, mize, stoli, klopi, kredence, kavči in celo pisalne mize ter naslajči bi lahko bili v domačem slogu.

Kako prijetnejši vtis bi napravila tudi na tujca letoviščarska stanovanja, če bi jih pozdravljala pristna naša oprema, okrašena z lončenimi vazami in majolikami, z idrijskimi čipkami, lepim narodnim vezenjem, leseno ribniško robo itd. Letoviščarji bi na ta način raje prišli v naše prelepe kraje, ker bi na vsakem koraku čutili pristnost. Toda manjka nam podjetnosti in spoštovanja ter ljubezni do vsega domačega. Saj celo slavno znani in prekrasni dišeči nageljni z balkonom naših gorskih hiš izginejo in tako postajamo čim dalje bolj dolgočasni in nezanimivi. Po slovenskih hišah poleg tuje moderne opreme vise po stenah vse mogoče tuje slike, neokusni barvotiski, po mizah pa neokusne vaze s papirnatimi cvetjem.

Zakaj nas mika le ono, kar ni naše? Ali je to prav? Vsi narodi so ponosni na svojo pristnost, zato je moramo kazati, da smo tudi mi narod, ki ima svoj značaj, ki spoštujemo svoje običaje, svojo umetnost in svojo lepoto. In prav v domu — stanovanju — bi morali z vso iskrenostjo stremeti za tem, da oplemenitimo svoj značaj. S stanovanjsko kulturo, ki ne bo slepo posnemala razno tujo neokusno navlako, ki je pogosto vezana na velike stroške, bomo doprinesli k pravi domačnosti.

Drobni nasveti

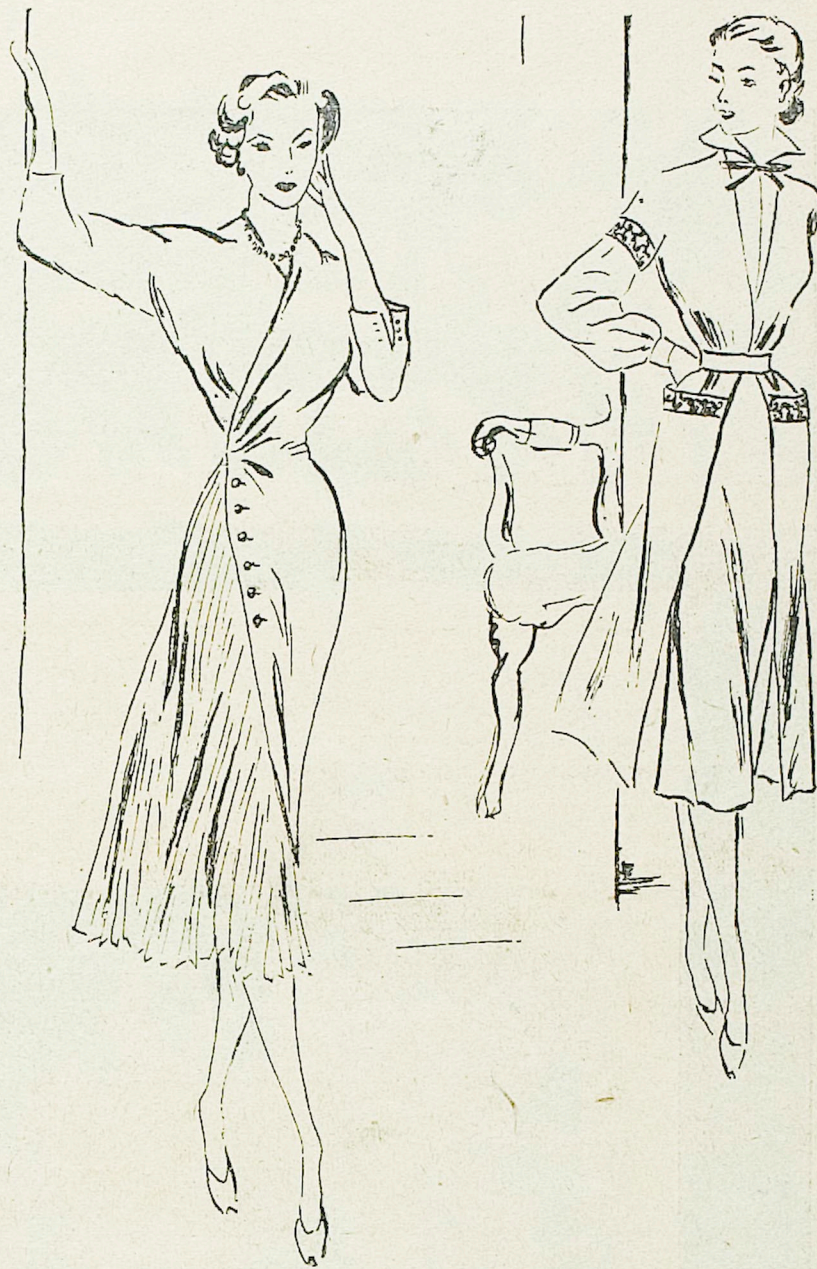
Kako spoznaš kakovost mesa?

Zdravo meso je jedrovito. Če se ga dotaknemo, se prsti komaj ovlažijo. Bolno meso je mehko in mokrotno.

Bledo-vijoličasta barva mesa je znak, da žival ni bila zaklana, marveč je poginila.

Meso zdrave in pitane živine je mramornasto, prepreženo z maščobo. Maščoba na zdravem mesu je bela in čvrsta, na bolnem je rumena, mehka in vodena.

Dobro meso se pri kuhanju malo krči in ne izgubi dosti na svoji teži; slabo meso se zelo skuha in postane znatno lažje.

Gornja slika nam prikazuje dve skici: prva je v lahkem modrem žoržetu, ki jo krasi bogat plise in gumbi in nam lahko služi za popoldansko ali večerno obleko, druga pa je iz lahke svetlomoderne volne, ki jo krasi ia žepih in rokavih bodisi črne čipke ali lepi trakasti našitki, prsni vložek z ovratnikom je bele barve, pentlja pa je črna. Kot taka je primerna za popoldansko obleko. V črnem baržunu in z okraski v zlati čipki nam lahko služi kot večerna obleka.

Kaj mi ne ugaja . . .

Prejeli smo dopis, ki ga objavljam, čeprav ni tak, da bi popolnoma zadovoljil naša načela in težnje, da medsebojne odnose uredimo s čutom odgovornosti in z vso resnostjo, ki jih zahteva korektno sožitje v našem družbenem in družinskem življenju.

... Skratka, zelo mi je žal, da moja žena ni taka, kakršno sem si nekad v svoji domišljiji naslikal.

V dno srca so me zadele te besede! Tudi moj mož ni ono dovršeno bitje, kakor sem si ga zamišljala v svojih dekliskih sanjah. Le preberite! Prepričana sem, da se bo mnogo žena strinjalo z mano in zmagovalno pomolilo svojemu zakonskemu drugu te vrstice pod nos!

Ni mi všeč, da mi nikoli točno ne pove, kdaj se namerava vrniti. Ako ne pride ob določenem času, se bojim, da se mu je kaj pripetilo; če pride prej, pa se jezi on, da obedi še ni na mizi . . .

Zelo nevšečno mi je, da nikoli ne oredi in pospravi svoje priprave za britje in po končanem umivanju ne osnaži umivalnika.

Nevoljna sem, če leže z blatnimi čevlji na zofu, ako razmeče svojo obleko po vseh kotih in otresa cigaretni pepel kar na tla, včasih celo na dragoceno preprogo . . .

Izredno mi pa ustreže, če mi ob dneh pranja in splošnega pospravljanja stanovanja četrt ure pred obedom ali večerjo pripelje gosta v hišo.

Niti najmanj mi ne ugaja, da sede mož k obedu, bere časopis ter pozablja, da sedim poleg njega.

Oboževanja vreden pa je zlasti teden, če je doma siten godrnjač, ki se pred njim trese vsa hiša, a je v družbi — zlasti ženski — sama ljubivost in viteštvo.

Nevoljna sem, če prekine lep radiokonzert zato, da posluša nogometna poročila ali pa, da zahaja raje v kino, češ da je tam lepše in zabavnejše kot v gledališču.

KRIŽANKA

	A	B	C	Č	D	E	F
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. Cenjeno istrsko vino, 2. ime (skr.). Podobna, 3. Reka v Bosni, 4. Član družine (prim.), 5. Oblika glagola biti, 6. Uniči (n. pr. plevel i. sl.). 7. Osebnosti, 8. Italijansko žensko ime, 9. Kraj pri Ljubljani, 10. Reka in pokrajina v Nemčiji (fonetično), 11. Doba, 12. Kraj v Sviči, kjer se prideluje odlični sir (fonetično).

Navpično: A. Zdrav. zelišče, Pogleda, B. Dva razl. samoglasnika, Mednarodna organizacija, Pamet, C. Zivalstvo, Kuha se, C. Oblika glagola natreti, D. Obl. glagola iti, Postno jelo (mineštra), E. Oziralni zaimek, Nezaveštno stanje, Egiptsko božanstvo, F. Odprtina, Letopis (iat.).

RESITEV NAGRADNE KRIŽANKE

Vodoravno: Lateran, Atena, basa, rej, re. rama, ateizem, ta. muza, mir, runo, Itaka, Jamajka.

Navpično: laboratorij, ata, teza, ena, Ra. na, Nemezis, razum, jamar, eta, Rim, Anam, uta, Oka, aj. pa.

Med reševalce, ki so nam poslali pravilno rešitev nagradne križanke, bomo razdelili dve knjižni nagradi. Zreba je določil: Ido Pregelj in Mitjo Petka, oba iz Kopra.

FIZKULTURA IN ŠPORT

ŠAH

NEKAJ O SLABIH KMETIH

Slabi kmetje so tisti, ki jih lastni kmetje ne morejo več zavarovati in jih je zato tudi najlažje osvojiti. Večkrat se zgodi, da se vsa nasprotnikova obramba zruši prav ob izgubi slabega kmeta, saj je večina njegovih figur, ki so tega kmeta branile, naenkrat ostalo brez posla in v pasivnem položaju. Pozicija, ki jo bomo sedaj postavili na šahovnici, je nedvomno glede tega zelo poučna — mislim, da vas ni treba posebej opozarjati, kje stoji slabi kmet in da se bo vsa borba sukala okrog njega.

Bel: Kg1, Dd1, Tck, Tf1, Le3, Lg2, Sa4, a2, b2, e2, f3, g3, h2. Črn: Kg8, Db5, Ta8, Tf8, Le7, Le6, Sf6, a7, c6, d5, f7, g7, h7. 2. Le3—c5 (beli zasede važno polje, čez katero bi lahko pozneje prodiral slabi kmet), 1. . . Tf8—e8. 2. Tf1—f2 (pripravlja podvojitev trdnjave na c liniji, torej vsestranska priprava za napad na kmeta c6), 2. . . Sf6—d7, 3. Lc5:e7, Te8:e7, 4. Dd1—d4 (beli noče na noben način prepuščati črnemu kontrolo nad poljem c5), 4. . . Te7—e8, 5. Lg2—f1, Te8—e8, 6. e2—e3, Db5—b7, 7. Sa4—c5 (odločilno polje c5 je končno prešlo v roke belega, kajti črni je zaradi grožnje La6 prisiljen zamenjati konja), 7. . . Sd7:c5, 8. Tc1:c5, Tc8—c7, 9. Tf2—c2, Db7—b6, 10. b2—b5! (preti b4—b5), 10. . . a7—a6, 11. Tc5—a5 (beli pripravlja napad še na drugega slabega kmeta), 11. . . Ta8—b8, 12. a2—a3, Te7—a7, 13. Te2:c6, Db6:c6, 14. Dd4:a7 in belemu je zmaga zagotovljena.

Na turnirju za prvenstvo Kopra vodi Petrič

Po sedmem kolu turnirja za prvenstvo Kopra je stanje zaradi večjega števila prekinjenih partij še nejasno. Trenutno vodi Petrič s 5 in pol točkami, pred Udierom s 5, Kalčičem 4 (2), Pikužem in Saranovičem 4 (1), Klobučarjem 3 (3) itd. (Številke v oklepajih pomenijo prekinjene partije.)

16 jugoslovanskih tekmovalcev na zimski olimpiadi

14. februarja bo v zimskem stadionu pri Oslu slovesna otvoritev zimske olimpiade. V otvoritvenem sprevedu bo korakalo tudi 14 jugoslovanskih smučarjev in 2 drsalca.

Naši smučarji so se vse leto marljivo pripravljali na to veliko tekmovalstvo, ta mesec pa bodo še izbira tekmovalcev, od katerih bo odvisna končna sestava državne reprezentance. Od naših tekmovalcev sicer ne pričakujemo nekih sijajnih rezultatov, ker so prva mesta takorekoč že »rezervirana« za severnjake, vendar smo prepričani, da Mulej, Poldaj, Langus, Kordež in drugi ne bodo med zadnjimi in da lahko marsikateremu srednje evropejcu prekrizajo načrte. V umetnem drsanju nas bosta zastopala Palmetova in Lajovic, ki sta imela v letošnji sezoni že nekaj uspešnih nastopov v inozemstvu.

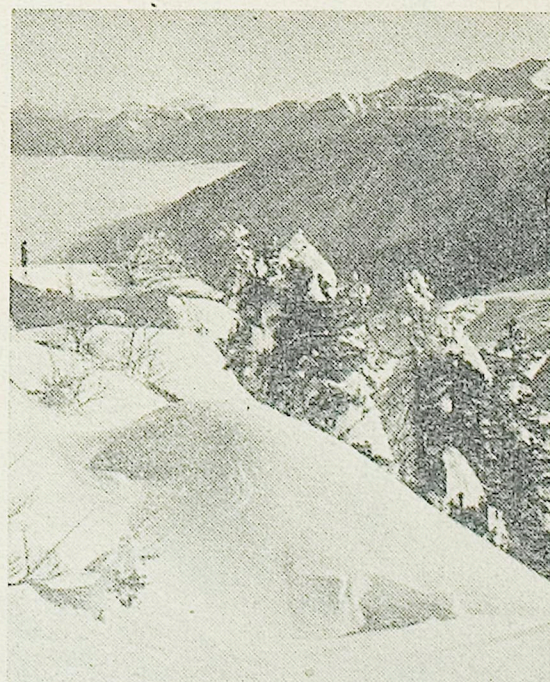
Tudi za poletne olimpijske igre, ki bodo v Helsinkih so priprave v polnem teku. Olimpijski komite je sporočil, da se je do sedaj prijavilo 53 držav, in kot 54 država — na splošno presenečenje — Sovjetska zveza. Seveda je treba to sovjetsko prijavo vzeti z rezervo, kajti prav lahko se še premislijo, če se jim bo zdelo, da ne bodo mogli osvojiti vidnejših mest.

NAJBOLJSI JUGOSLOVANSKI ŠPORTNIKI V LETU 1951

Borivoj Vukov — štiri leta zapovrstjo državni prvak v rokoborbi. Njegov največji uspeh je drugo mesto na velikem mednarodnem turnirju v Genovi, na katerem je dobil tudi zlato medaljo za svoj izredni stil. V svoji življenjski karieri se je boril 65 krat, a bil premagan samo dvakrat.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Slovenija ima vse polno ugodnih terenov za razvoj zimskega športa. Naj omenimo samo svetovno znano Planico, potem Kranjsko goro, Pokljuko, Krvavec, Pohorje itd. V naših zimsko-sportnih postojankah pa ne srečujemo samo tekmovalcev, ki se pripravljajo na razna tekmovalstva doma in v inozemstvu, temveč tudi številne delavce in nameščence, ki izkoriščajo svoj letni odmor za uživanje v zimski naravi. — Na sliki: Smučarski teren na Komnem, v ozadju megleno morje nad Bohinjem.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

ALI BI RADI DOLGO ZIVELI

Le preberite si navodila, ki jih je podal za zdravo in dolgo življenje dani zdravstveni reformator dr. Hinthede:

1. Živi kolikor mogoče na svežem zraku. Po možnosti imej v spalnici tudi pozimi odprto okno.
2. Ogibaj se bivanja v prevročih, prenatrpanih, slabo zračenih prostorih, kjer se zbira mnogo ljudi.
3. Oblači se letnim časom primerno: poleti se čim bolj približuj modi, ki vlada v deželah ob ekvatorju; pozimi se ne zavijaj pretirano.
4. Skrbi za zadostno gibanje vsega mišičja na svežem zraku.
5. Ne štedi z vodo in milom!
6. Jej samo trikrat dnevno, zveči dobro in neha, ko ti najbolj tekne.
7. Ne uživaj alkoholnih pijač!
8. Opusti cigarete, cigare in pipo!
9. Ako si prijatelj kave ali čaja, si privoščil od vsakega dnevno samo po eno skodelico.
10. Ne spreminjaj noči v dan in dneva v noč. Vstajaj zgodaj in pojdi zgodaj spat!
11. Kakor v jedi in pijači, bodi zmeren tudi v uživanju vseh ostalih zemeljskih sladkosti!

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Milko Stofa. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. — Podružnica: Postojna, Gregorčičev drevored 5.

Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

Krvavi jezdeci

FRANCE BEVK

Odvrnil se je od prerokov, ki so se držali mrtve črke, in se pridružil strgancem, ki so oznanjali očiščenje srca in kazali pot k Bogu. Njegov tovariš je imel poln obraz, a na sebi pisane cape, ki so bile povaljane od blata, a ne raztrgane, ob strani je nosil malho in pero na čepici; čez

4

ramo mu je na pisanem motvozu visela kitara. Učil se je na italijanskih univerzah in se naučil popivanja, ljubimkanja in petja. Zdaj se je vračal domov v nemške dežele, da se zopet vrne, in je s smehom gledal na ves svet, še na greh in na pokoro.

»Cuj,« se je skušal ponorčevati iz puščavnika, ki je pomakal v studenčnico priberačeno skorjo in jo žulil z brezzobimi čeljustmi, nti si gotovo eden izmed tistih, k so za sveto leto romali v Rim, da se spokore. Ali si obiskal sedmero cerkva, ali si videl papeža?»

»Sem,« je odgovoril puščavnik Joahim v latinskem jeziku, v katerem je bil ogovorjen. »Zahvaljeno bodi božje ime!«

»Bodi!« je dejal scholarus smeje. »Ali je resnica, da bo konec sveta in se bo zemlja razčesnila na dvoje in požrla zvezde in ljudi? Tako govorijo.«

»Zgodilo se bo, kakor bo božja volja,« je odgovoril puščavnik in poriskal po prahu. »Sezi v prah in si ga potresi na glavo in reci: Grešnik

sem in prah pred Teboj, o Gospod! In ne bo te strah, četudi te zemlja požre.«

»Imam pa že rajši življenje!« je poskočil študent, vzel kitaro in zaplesal po cesii, »da ga je puščavnik le stežka dohiteval.

Tako sta scholarus in puščavnik hodila v dolino Bele vode* in njenih pritokov. Kadar sta bila lačna, je študent povedal dve domači besedi, ki jih je znal, puščavnik pa je iztegnil roko. Dobila sta oba. In v zahvalo

5

je eden oznanjeval radost življenja, a drugi težo pokore, prvi veselje telesa, drugi resnobo duše. Ljudje so poslušali latinščino in kimali; komaj slušili so, kaj govorita moža v raševini in v pisanih cunjah, eden s križem v roki, a drugi s kitaro.

* V srednjem veku so Sočo imenovali »Belo vodo«.

6

ILUSTRIRA:
SAKSIDA